

Școala Națională de Studii Politice și Administrative
Școala Doctorală în Științe Administrative

TEZĂ DE DOCTORAT

***ROLUL ADMINISTRAȚIEI PUBLICE LOCALE ÎN PROMOVAREA
DREPTURILOR CULTURALE ÎN ROMÂNIA***

– rezumat –

Coordonator științific:

Prof. univ. dr. Irina Moroianu ZLĂTESCU

Doctorand: Andrei NICOLAE

BUCUREȘTI

2022

Cuprins

LISTA ABREVIERILOR	4
CUVÂNT ÎNAINTE	5
INTRODUCERE	7
CAPITOLUL I.....	16
DREPTURILE CULTURALE: TEORII, EVOLUȚII, APLICABILITATE	16
I.1. DREPTURILE OMULUI – SCURT ISTORIC	16
I.2. DREPTURILE CULTURALE - EVOLUȚII	25
I.3. PRINCIPIILE GENERALE ALE DREPTURILOR CULTURALE TRANSPUSE ÎN RECOMANDĂRI ALE ORGANISMELOR INTERNAȚIONALE	35
I.4. TRANSPUNEREA NAȚIONALĂ A PRINCIPIILOR DREPTURILOR CULTURALE	55
I.5. CONCLUZII DE CAPITOL	79
CAPITOLUL II.....	81
IMPACTUL REFORMELOR ADMINISTRAȚIEI PUBLICE ASUPRA MODULUI DE GARANTARE A DREPTURILOR CULTURALE.....	81
II. 1 CONSIDERAȚII PRELIMINARE.....	81
II.2. CLARIFICĂRI CONCEPTUALE CU PRIVIRE LA SECTORUL PUBLIC	86
II.2.1 <i>Autorități publice</i>	86
II.2.2 <i>Instituții publice</i>	87
II.2.3 <i>Politici publice</i>	92
II.2.4 <i>Servicii publice</i>	95
II.3. REFORMELE ADMINISTRAȚIEI PUBLICE: DREPTURILE OMULUI ȘI BUNA GUVERNARE	104
II.4. PRINCIPIILE REFORMEI MANAGEMENTULUI PUBLIC - INSTRUMENTE ÎN FOLOSUL ADMINISTRAȚIEI PUBLICE	121
II.5. CONCLUZII DE CAPITOL	132
CAPITOLUL III	137
DREPTURILE CULTURALE, DE LA NIVEL NAȚIONAL LA NIVEL LOCAL - STUDII DE CAZ COMPARATE.....	137
III.1. EXEMPLE INTERNAȚIONALE DE UTILIZARE PRACTICĂ A NOILOR INSTRUMENTE MANAGERIALE ÎN ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ	138
III.2. DESCENTRALIZARE, DELEGARE, DEREGLEMENTARE	150
III.3 TIPARE CULTURALE – DIMENSIUNILE HOFSTEDE	155
III.4. STUDII DE CAZ COMPARATE.....	161
III.4.1 <i>Spania</i>	161
III.4.2 <i>Polonia</i>	173
III.4.3 <i>Croația</i>	183
III.4.4 <i>Islanda</i>	191
III.4.5 <i>România</i>	198
III.5. CONCLUZII DE CAPITOL	206
CAPITOLUL IV	215
PERCEPȚII CU PRIVIRE LA GARANTARE DREPTURILOR CULTURALE PRIN INSTITUȚII ALE ADMINISTRAȚIEI PUBLICE LOCALE - STUDIU DE CAZ	215

IV.1. ARGUMENTAREA CERCETĂRII ȘI METODA APLICATĂ.....	215
IV.2. PREZENTAREA REZULTATELOR CONSULTĂRII PRIMULUI GRUP.....	224
IV.3. PREZENTAREA REZULTATELOR CONSULTĂRII CELUI DE-AL DOILEA GRUP	239
IV.4. CONCLUZII DE CAPITOL	253
CAPITOLUL V - CULTURA ȘI EDUCAȚIA: QUO VADIS, ROMANIA?	258
V.1. DE LA ADMINISTRAȚIE LA POLITICĂ ȘI VICEVERSA	258
V.2. PROGRAME PENTRU POLITICI PUBLICE ÎN CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE	262
V.3. PROPUNERI ȘI CONCLUZII DE CAPITOL	273
CONCLUZII GENERALE	277
BIBLIOGRAFIE.....	287
<i>Monografii, cursuri, tratate</i>	287
<i>Studii și articole</i>	295
<i>Legislație</i>	307
<i>Resurse online</i>	309

Abstract

Această lucrare se înscrie în rândul studiilor menite să investigheze în detaliu procesele de transformare a administrației publice din România, urmărind în cadrul componentei locale a acesteia accentul pus pe instituțiile, instrumentele și procedurile destinate să înlesnească accesul cetățenilor la cultură și educație. În urma examinării liniilor conceptuale trasate de teoreticieni în literatura de specialitate, vom încerca să identificăm starea de fapt actuală și punctele nevralgice din sistem, să contribuim la evidențierea parcursului legislativ al acestor domenii – cultura și educația – în România și să identificăm soluții de îmbunătățire a funcționării mecanismelor de aplicare a politicilor publice aferente la nivel central și local.

În *Introducere* am expus motivarea cercetării, definirea reperelor terminologice necesare studierii temei și prezentarea metodologiei utilizate. Primul capitol privește abordările conceptuale referitoare la drepturile culturale și în mod specific la dreptul la educație, cuprinzând și trecerea în revistă a literaturii de specialitate. Aici ne-am concentrat asupra prezentării reperelor istorice relevante în domeniu, am urmărit evoluția fluxului dezbaterilor academice, am identificat principiile drepturilor culturale, am urmărit oglindirea acestora la nivel internațional, iar la final am reliefat cum s-au reflectat aceste concepte în legile fundamentale ale României, de la apariția acestora în secolul XIX până la Constituția care este astăzi în vigoare.

Capitolul doi este dedicat analizării impactului pe care l-au avut reformele sectorului public din ultimele decenii asupra modului în care acesta s-a preocupat de asigurarea accesului la serviciile publice, cu accent pe serviciile culturale și educaționale. Am dezbătut modul în care ar trebui să funcționeze administrația publică locală modernă în cadrul societății, cu precădere în ceea ce privește temele de interes ale acestei lucrări, cultura și educația. În acest capitol am pornit de la principalele abordări identificate în literatura de specialitate și ne-am concentrat ulterior și asupra teoriilor din managementul public care ar fi putut dezvolta instrumentarul necesar analizării politicilor publice în domeniul nostru de studiu.

Cel de-al treilea capitol reprezintă o analiză comparativă între cinci sisteme politico-administrative europene diferite. La acest punct ne-am concentrat atât asupra legilor fundamentale, cât și a legislației subsecvente care reglementează funcționarea instituțiilor publice locale cu responsabilități în asigurarea serviciilor publice culturale și educaționale. Am cuprins, de asemenea, o comparație a tiparelor culturale ale civilizațiilor care au dat naștere acestor națiuni și o scurtă prezentare a sistemelor educaționale preuniversitare pe care acestea le dezvoltă pentru asigurarea accesului la cultură și educație, acordând o atenție aparte învățământului secundar superior (în înțelesul pe care UNESCO îl acordă învățământului liceal conform clasificării standard internaționale

a educației, ISCED 2011, recunoscut în cadrul OECD prin clasificarea ISCED 3 și transpus în România prin art.23, alin.(1), lit.c), (ii) din Legea Educației Naționale nr.1/2011, actualizată, cu modificările și completările ulterioare) și curriculum-ului dedicat artelor.

În urma analizei documentelor fundamentale, internaționale și naționale, după trecerea în revistă a conceptelor manageriale și juridice ce alcătuiesc instrumentarul autorităților publice în vederea aplicării politicilor publice, *capitolul patru* cuprinde prezentarea rezultatelor unui studiu de caz pe care l-am efectuat prin aplicarea unor seturi de chestionare on-line în cadrul unor instituții publice de cultură și educație la nivelul unor unități administrativ-teritoriale (orașe și comune) din județele ce fac parte din regiunea de dezvoltare Sud-Muntenia. Pe lângă studiul de caz comparativ, acest demers reprezintă o încercare suplimentară de a culege informații privind starea de fapt la nivelul anului 2021, comportamentul social, cultural și administrativ și percepțiile actorilor direct implicați la nivel local în procesele de dezvoltare și aplicare a politicilor culturale și educaționale.

Pentru că punerea în aplicare a unei politici publice necesită, pe lângă o temeinică documentare, și o consultare a actorilor direct implicați și afectați de aceasta, dar și acțiunea directă a actorilor sistemului politico-administrativ al statului, în *capitolul cinci* am extras acele prevederi cu privire la domeniul culturii și educației din cadrul programelor politice ale principalelor partide de pe scena politică românească, la final de an 2021. Am analizat documentele programatice ale factorilor care pot influența - prin activitatea sau inactivitatea lor - în cazul deținerii puterii politice executive, parcursul politicilor publice naționale în cultură și educație. În final, în baza studiilor prezentate până la acest punct am lansat câteva propuneri de modificări legislative. Ultima parte cuprinde *concluziile* cercetării noastre, observații asupra drumului parcurs pentru atingerea obiectivelor propuse și discuții asupra validității ipotezelor enunțate la început.

Cu siguranță lucrarea de față nu este una exhaustivă, însă în urma unui asemenea demers se pot descoperi carențele din cadrul sistemului și pot, totodată, să se distingă soluțiile pentru remedierea lor. În ceea ce privește detalierea pașilor ce trebuie urmați în acest demers științific, pentru asigurarea eficienței, instrumentele de cercetare au fost selectate și aplicate în funcție de obiectivele urmărite: generale (de ansamblu) și specifice (de capitol). Observația directă și observația participativă reprezintă punctele de plecare ale cercetării, cercetătorul nefiind doar martorul stării de fapt din societatea, politica și administrația publică românească, ci și, într-o anumită măsură, implicat în evenimentele social-politice ale ultimilor ani.

Introducere – metodologie

– rezumat –

Astăzi, la nivel european și internațional, importanța drepturilor omului este puternic subliniată de contextul economic și politic global caracterizat, din nefericire, de crize succesive. Lupta pentru dominația asupra resurselor epuizabile, războaiele economice, apariția unui nou tip de conflict -*războiul hibrid* - în care sunt implicați și actori non-statali, dramele umane generate de noile valuri imigraționiste dar și efectele crizei sanitare au determinat organismele care supraveghează respectarea drepturilor și libertăților cetățenești să se întrunească într-un ritm mai frecvent și mai alert ca niciodată în forumuri, conferințe și ședințe de lucru extinse tocmai pentru a putea face față unor provocări care amenință însăși fundamentul construcției Uniunii Europene dar și al sistemului de drept internațional. Nu de puține ori subiectele aflate pe agendă publică globală au abordat tema respectării drepturilor cetățenilor și a libertății acestora de acțiune în cadrul societății.

Domeniul drepturilor omului s-a constituit prin contribuții succesive aduse prin cercetarea marilor principii în materie, a dispozițiilor normative, a instituțiilor. Dar, ca orice altă știință teoretică, pură și aplicată, știința drepturilor omului a progresat în condițiile alternanței perioadelor luminoase cu altele de obscuritate¹. Prin sistemul administrației publice, statul nu doar *gestionează* existența sa de zi cu zi, ci își *planifică* și existența sa viitoare. Supraviețuirea statului depinde în mare măsură de modul în care acesta *organizează* bunăstarea propriei populații - sporind natalitatea și descurajând emigrarea - și de modul inteligent și durabil în care își *exploatează* teritoriul - resursele naturale de care dispune.

În acest sens, un stat cu adevărat conștient de propria sa existență și mai ales de propriul său viitor va face tot posibilul să-și consolideze pilonii de valori și principii care au ajutat la crearea sa. În timp ce face această ranforsare, statul prevede cât mai exact posibil pașii pe care trebuie să-i facă pe termen mediu și lung. Pentru că modul natural în care s-au dezvoltat rădăcinile civilizației locuitorilor unui anumit areal reprezintă, în opinia noastră, modul natural în care poate evolua societatea viitorului în același spațiu, fără a sucomba în fața influențelor alogene prin asimilare.

De aici și interesul deosebit pe care ar trebui să-l acordăm drepturilor culturale, cu accent pe dreptul la educație. Odată stabilite jaloanele vizionare pentru dezvoltarea viitoare, acestea trebuie în mod sistematic prezentate cetățenilor. De la începutul vieții și pe tot parcursul acesteia, în toate aspectele, cetățenii trebuie să aibă posibilitatea de a fi educați, informați în spiritul libertății, având posibilitatea dezvoltării și comunicării propriei gândiri critice și novatoare. Chiar în Articolul 11 din

¹Irina Moroianu Zlătescu, *Drepturile omului: un sistem în evoluție* (Ediția a II-a, București, Ed.IRDO, 2008), p.24

Declarația Drepturilor Omului și Cetățeanului, găsim următoarea formulare: „*libera comunicare a gândurilor și a opiniilor este unul dintre cele mai prețioase drepturi ale omului.*”²

Odată stabilită aria noastră de interes în sfera dreptului la cultură și a dreptului la educație, la baza demersului nostru am așezat următorul set de *premise*:

1. Garantarea și protejarea drepturilor omului au marcat evoluția societăților și a construcțiilor statale de după cel de-al Doilea Război Mondial;
2. Deceniile de mediere a conflictelor de către forurile internaționale și situația de echilibru economic și militar a statelor puternice au dus la dispariția conflagrațiilor de amploare și la restrângerea lor la nivel regional sau local – în general la periferia sferelor de influență geo-politică – și la o perioadă redusă a ciocnirilor armate. Astfel, pentru o mare parte a populației lumii, pacea a permis decenii de prosperitate economică, dezvoltare tehnologică și înflorire culturală;
3. Dezvoltarea instituțiilor democratice într-un număr tot mai mare de state, mai ales după terminarea Războiului Rece și ridicarea *Cortinei de fier*, a permis cetățenilor accesul tot mai extins la informații și inovații;
4. Democrația de tip occidental (anglo-american) a adus cu sine și un model al economiei de piață care a favorizat exportul conceptelor și procedurilor din mediul privat către sectorul public. Apare astfel ideea unui management public necesar gestionării numărului tot mai mare de cerințe pe care statul modern trebuie să le satisfacă în relația cu cetățeanul-client;
5. Operarea cu o serie de concepte din mediul privat a produs o adevărată transformare a modului de concepere, adoptare, punere în aplicare și comunicare a politicilor publice;
6. Globalizarea culturii și societatea bazată pe consum au condus la necesitatea construirii unor mecanisme și instrumente de protecție, de apărare a specificului local al populațiilor, al obiceiurilor, al culturilor și civilizațiilor amenințate cu dispariția;
7. Sistemele de educație clasice au fost prinse în menghina adaptării la cerințele economice ale societății și păstrării identităților locale, fiind cele chemate să pregătească noile generații de cetățeni ai unei lumi globalizate.

Atestarea acestor premise a debutat cu prezentarea curentelor științifice din domeniul științelor administrative și din domeniul drepturilor omului, precum și a teoriilor pe care le-au generat cu privire la drepturile culturale, expuse de-a lungul timpului în numeroase lucrări academice de specialitate. În acest mod am încercat fundamentarea primilor pași în vederea atingerii *obiectivului* nostru, și anume elaborarea unor propuneri de politici publice și indicarea modului de transpunere a

²Declarația drepturilor omului și ale cetățeanului 1789 – A se vedea <https://www.legifrance.gouv.fr/contenu/menu/droit-national-en-vigueur/constitution/declaration-des-droits-de-l-homme-et-du-citoyen-de-1789> accesat iunie 2020

acestora în legislația care reglementează rolul autorităților publice locale în garantarea drepturilor culturale și accesul cetățenilor la cultură și educație.

Pe parcursul acestui demers științific am pornit cercetarea urmărind trei *ipoteze* de lucru:

1. Dacă o societate urmărește conectarea și adaptarea la ritmul alert de evoluție a tehnologiei și a științei, acest lucru se poate face și prin dezvoltarea unui sistem de învățământ adecvat, cu metode inovative de predare, capabil să asigure cetățenilor atât aptitudinile necesare supraviețuirii și dezvoltării personale în societatea viitorului, cât și capacitatea de a-și cunoaște și apăra drepturile și libertățile.
2. Cu cât autorităților publice locale și implicit instituțiilor subordonate li se delegă de la nivel național tot mai multe atribuții, inclusiv cu privire la domeniile cultură și educație, cu atât rolul lor devine mai important în garantarea drepturilor și libertăților cetățenilor.
3. Cu cât mai mult un stat reușește să asigure aplicarea unor politici publice coerente, menite să determine crearea, funcționarea și consolidarea unor instituții de cultură și educație conectate la dinamica societății informaționale³, cu atât mai mult acest stat poate garanta și extinde accesul cetățenilor la cultură și educație, cu păstrarea specificității culturale naționale, regionale sau locale.

Astfel, au fost generate și *întrebările de cercetare* cărora le-am căutat răspunsul pe parcursul lucrării noastre:

1. Care sunt principiile de reformare a administrației publice care pot asigura măsurile necesare adaptării acesteia la nevoile tot mai diverse ale cetățenilor în prezent?
2. Ce tip de instrumente sunt necesare pentru a putea pune în aplicare schimbările necesare întăririi rolului administrației publice ca garant al drepturilor culturale?
3. Care sunt instituțiile publice locale, din România, care au nevoie să fie reformate în vederea adaptării la cerințele societății actuale pentru ca drepturile culturale – în mod special dreptul la educație - să fie garantate pentru generațiile viitoare?
4. Care sunt politicile publice cu impact local necesare pentru ca accesul la cultură și dreptul la educație să fie asigurate cetățenilor în contextul rolului crescut al utilizării inteligenței artificiale?
5. Ce tip de model de organizare a învățământului liceal ar trebui pus în practică pentru ca aplicarea politicilor publice din educație să aibă efectul maxim propus asupra tinerelor generații?

³Prin această sintagmă înțelegem tipul de societate caracteristic secolului nostru și care presupune o utilizare sporită a informației în toate sferele activității și existenței umane, cu impact economic și social major care duce ulterior la crearea, difuzarea și aplicarea informației și în mediul politic, educațional sau cultural. – a se vedea publicația *Societate informațională în România a* Institutului Național de Statistică, disponibilă la https://insse.ro/cms/files/publicatii/publicatii%20statistice%20operative/seria_statistica_de_intreprinderi_societatea_informatiionala_2018.pdf - accesată mai 2021

Cercetarea de față a fost construită cu o arhitectură metodologică ce combină metodele calitative cu cele cantitative, în scopul de a trata toate aspectele întrebărilor de cercetare și pentru a maximiza validitatea cercetării. Modul de abordare al cercetării noastre se înscrie mai degrabă în cadrul tradiției interpretative. Modelul este predominant calitativ, o componentă cantitativă secundară a fost utilizată doar pentru a surprinde câteva cadre din realitatea zilei, în vederea validării propunerilor noastre. Pe parcursul cercetării am folosit metode precum: observația directă, observația participativă, analiza documentelor și chestionarul on-line. Pentru clarificări conceptuale și coerență în argumentare vom defini de fiecare dată - în ordinea apariției lor în text – termenii pe care îi vom utiliza și înțelesul acestora aplicabil lucrării noastre.

Administrația publică este un domeniu care, de-a lungul timpului, a inspirat numeroase cercetări preponderent calitative, adesea bazate empiric (lucrări descriptive; exemple de bune practici; studii de caz etc.), dar și cantitative, acestea din urmă fiind utilizate tot mai des ca suport pentru aplicarea unor politici publice. De cele mai multe ori însă aceste contribuții științifice cu caracter strict, rigid, nu au reușit să se constituie în suportul potrivit, atât de necesar celor desemnați să adopte decizii politice dificile. În astfel de contexte de elaborare a politicilor, există un nou rol pentru știința naturală. Faptele care sunt predate din manuale în instituțiile de educație superioară sunt desigur extrem de utile, dar nu mai sunt suficiente. Pentru că acestea se referă strict la o versiune standardizată a lumii naturale, comportând însă condițiile nenaturale, caracteristice unui experiment de laborator. Lumea reală este cu totul diferită atunci când interacționăm cu ea, fie în sens distructiv, fie în sens constructiv. Astfel, spre deosebire de impresia transmisă de teoreticieni, majoritatea problemelor, în practică, au mai mult de un răspuns plauzibil iar multe dintre acestea nu au niciun răspuns. Se ajunge astfel la concluzia că cea mai importantă paradigmă în ceea ce privește guvernarea este caracterul public al acesteia, iar sub acest paravan concurează un set de *subparadigme* care inspiră cercetătorii din domeniul științelor administrative⁴.

În acest sens, în cazul lucrării noastre, ne-am oprit asupra unei abordări interpretative, utilizând *surse de informare și narațiuni multiple*⁵, în încercarea de a înțelege comportamentul actorilor ce își joacă rolul lor determinant, în mod natural, pe scena administrației publice (instituții, organizații, indivizi). Am pornit de la o viziune largă, filosofică asupra valorilor și principiilor care au dus la consacrarea normativă a unor drepturi – drepturile culturale - și am descoperit instrumentele ce pot fi utilizate pentru aplicarea acestor norme. Mai departe, ne-am restrâns analiza la câteva cazuri prezentate comparativ, însă într-o manieră cuprinzătoare, ce a implicat tipare culturale, manageriale,

⁴ Norma M. Riccucci. "The Logic of Inquiry in the Field of Public Administration", în Keifeng Yang și Gerald J. Miller (ed), *Handbook of Research Methods in Public Administration Part I, Theory-Based Public Administration Inquiry*, (Boca Raton CRC Press, Taylor & Francis Group, 2008), pp. 3-13

⁵Septimiu Chelcea, *Curs: Tehnici de cercetare sociologică* (București, SNSPA, 2001), p.21.

administrative și design constituțional. Datele astfel culese au contribuit mai degrabă la o analiză directă, prin comparații și contrastări, care a determinat ulterior o interpretare teoretică a ceea ce a fost prezentat în studiile de caz. Am concentrat ulterior și mai mult cercetarea în încercarea de a surprinde *perspectiva actorului social*⁶, prezentând un studiu de caz realizat, de data aceasta într-un mod specific metodei cantitative, conștienți fiind de faptul că nu deținem resursele necesare pentru a realiza acest tip de cercetare - care privește indirect, rece, realitatea socială utilizând metode statistice și probabilistice, bazate pe un număr mare de cazuri și pe eșantionare - așa cum o fac institutele de profil. Am utilizat așadar un instrument propriu cantitativ doar pentru a converge, spre final, toate datele culese către construcția teoretică a unor propuneri de îmbunătățire a modului curent de transpunere în practică a valorilor și principiilor perene de la care pornisem inițial.

Fără îndoială creșterea complexității activităților organizațiilor guvernamentale și nonguvernamentale a condus către necesitatea realizării de cercetări din ce în ce mai riguroase în științele administrative. Cu toate acestea, nu poate fi desconsiderat faptul că în domeniul administrației publice predictibilitatea și controlul sunt influențate de factorul politic și de factorul social, generând astfel imposibilitatea obiectivității științifice depline⁷. Aceste realități divergente au determinat ca unii teoreticieni să afirme că obiectivitatea completă nu poate fi atinsă în cadrul științelor administrative. Astfel, pentru că nu poate îndeplini întotdeauna rigorile unei științe normale, în sensul clasic de definire al științei, știința administrației publice - conform teoreticienilor Silvio O. Funtowicz și Jerome R. Ravetz - ar putea fi mai degrabă catalogată ca o „știință *postnormală*”⁸. Cei doi cercetători amintiți mai devreme au dezvoltat acest concept în lucrările lor de la începutul anilor '90, utilizându-l pentru a descrie existența complexității sociale și etice din mediile pe care le studiem. O știință *postnormală* este una în cadrul căreia obiectivitatea nu este întotdeauna realizabilă.⁹

Strategia prin care am condus cercetarea către atingerea obiectivului propus este așadar, una cu un design „*cu predominanța unei paradigme de cercetare*”¹⁰ – cea calitativă în cazul nostru - și presupune, în primele două capitole, o analiză a literaturii de specialitate în domeniul drepturilor omului – cu accent pe drepturile culturale – și în domeniul teoriilor administrației publice moderne – cu accent pe managementul public. Ulterior, în capitolul trei se regăsește un studiu de caz comparativ cu privire la cadrul instituțional și bunele practici cu privire la accesul la cultură și educație în 5 țări

⁶Ibidem, p.23.

⁷Norma M. Riccucci. “The Logic of Inquiry in the Field of Public Administration”, în Keifeng Yang și Gerald J. Miller (ed), *Handbook of Research Methods in Public Administration Part I, Theory-Based Public Administration Inquiry*, (Boca Raton CRC Press, Taylor & Francis Group, 2008), pp. 3-13

⁸Silvio O. Funtowicz și Jerome R. Ravetz. “Science for the post-normal age”, *Futures*, 25 (September 1993):739–755.

⁹Norma M. Riccucci. “The Logic of Inquiry in the Field of Public Administration”, pp. 3-13

¹⁰Septimiu Chelcea, *Curs: Tehnici de cercetare sociologică* (București, SNSPA, 2001), p.29

din spațiul european (4 membre ale Uniunii Europene- Spania, Polonia, România și Croația și o țară din afara U.E – Islanda).

Capitolul patru cuprinde datele unui studiu de caz centrat pe un set de instituții publice de la nivel local din România. În acest sens vom motiva de ce ne-am concentrat pe cele șapte județe componente ale regiunii de dezvoltare Sud-Muntenia, unde am selectat o serie de instituții publice cu rol în aplicarea politicilor publice din domeniul cultural și educațional cărora, la nivel de conducere, le-am solicitat răspunsul la întrebările unui chestionar cu privire la orele de artă desfășurate în învățământul liceal general. Un al doilea tip de chestionar, cu aceeași tematică, a fost aplicat unor loturi de elevi de liceu, aflați în an terminal (clasa a XII-a), la 5 licee diferite, cu profiluri distincte, de la specializări diferite, atât din mediul urban cât și din cel rural.

În cadrul celui de-al cincilea capitol punem în lumină capacitățile executive și legislative naționale și locale, ale actorilor politici din România, rezultate în urma ultimelor scrutine din anul electoral 2020. Apoi realizăm o prezentare a principalelor proiecte politice naționale ale formațiunilor care au obținut reprezentare parlamentară, considerând că astfel vom identifica dacă și cât de mult spațiu alocă în proiectele lor domeniului culturii și educației și vom determina în ce măsură va fi posibilă obținerea susținerii pentru promovarea propunerilor de politici publice în domeniile menționate. Dinamica rapidă a formării și defacerii alianțelor și coalițiilor naționale de guvernare ne-au determinat să ne oprim cu studiul programelor politice la momentul septembrie 2021, moment la care aveam o situație de coaliție politică de dreapta, construită în urma negocierilor purtate imediat după anunțarea rezultatului alegerilor parlamentare și investirea noului legislativ. În finalul acestui capitol lansăm o serie de propuneri de modificări legislative, atât sub formă de *lege ferenda*, cât și sub forma unor propuneri de acțiuni care să fundamenteze un viitor set de politici publice ce poate fi preluat și promovat de actorii interesați în acest sens.

Sistemul de utilizare a referințelor va fi în conformitate cu modelul Chicago/Turabian, cu citare prin note de subsol și bibliografie la finalul lucrării. Citările exacte, „*ad litteram*”, sunt încadrate cu ghilimele și marcate cu font cursiv. Acolo unde se impune, în notele de subsol, se regăsesc explicații suplimentare cu privire la termeni, noțiuni, paradigme, autori sau lucrări citate.

Pentru a facilita crearea conexiunilor între teoriile expuse am utilizat figuri schematice și tabele sintetizatoare pe baza informațiilor din bibliografia parcursă, către acestea există numeroase trimiteri și citări. De asemenea, am prezentat, în formă rezumată, și o serie de articole considerate fondatoare pentru teoriile privind drepturile omului și pentru acelea privind administrația publică modernă. Acesta este și motivul pentru care o parte din bibliografia la care facem referire este datată în urmă cu peste trei decenii.

Capitolul I

Drepturile culturale: teorii, evoluții, aplicabilitate

– *rezumat* –

În acest capitol, împărțit în 5 secțiuni, propunem o incursiune în istoria ideilor care au dus la apariția conceptului de drepturi fundamentale ale omului, pentru ca apoi să analizăm cum s-au desprins din acesta ramurile referitoare drepturile culturale, în special la dreptul la educație, pentru ca în final să observăm cum s-au transpus aceste concepte de-a lungul tipului în legile fundamentale ale țării noastre și în politicile publice aferente.

Pe parcursul primului capitol am abordat dintr-o perspectivă filosofico-juridică tema drepturilor și libertăților individuale. Am arătat cum au evoluat acestea, cum au fost văzute de cei care au încercat să le ofere un cadru legitim prin elaborarea de acte și documente care să reglementeze libertatea în așa fel încât fiecare să se poată bucura de ea, am observat cum au fost interpretate de diferiți autori și modul în care aceștia le-au înțeles.

Așadar, după statuarea principiilor drepturilor culturale și ale dreptului la educație, în particular, ce au reieșit din sinteza curentelor teoretice relevante în domeniu, după analiza impactului transpunerii acestora în activitatea organismelor internaționale cu misiune în apărarea drepturilor omului, am observat transpunerea în legislația constituțională din România a drepturilor culturale, cu precădere a dreptului la educație, de la Regulamentele Organice, la Constituțiile Principatelor, ale Regatului și apoi ale Republicii. Totodată am prezentat succint și principalele prevederi din legislația subsecventă, cu referire la educație, menite să înlesnească, să asigure și să garanteze accesul la educație și cultură.

Revenind la primele două premise enunțate în partea introductivă a lucrării, ele au fost confirmate în acest capitol unde am putut observa cum garantarea și protejarea drepturilor omului au marcat evoluția societăților și a construcțiilor statale de după cel de-al Doilea Război Mondial. Fără dubiu, acest lucru a generat o perioadă consistentă de mediere a conflictelor de către forurile internaționale și la stabilirea unui echilibru între principalii poli de putere mondiali. Acest echilibru a determinat la rândul său dispariția conflagrațiilor de amploare și chiar o perioadă redusă a ciocnirilor armate, ceea ce pentru o mare parte a populației lumii s-a tradus prin prosperitate, dezvoltare și producție culturală prolifică.

Capitolul II

Impactul reformelor administrației publice asupra modului de garantare a drepturilor culturale

– rezumat –

Procesul de remodelare și transformare a modului în care administrația publică a fost teoretizată și aplicată în cadrul statelor democratice după depășirea crizelor economice din anii '70¹¹ a însemnat de fapt o adaptare a modului de răspuns al statelor la nevoile în schimbare ale cetățenilor. Tendințele de asociere în organizații internaționale, globalizarea economiei, cedările benevole de suveranitate, contestarea rolului statelor naționale, creșterea importanței actorilor non-statali și problemele de mediu au determinat guvernele la acțiuni rapide, inovative și de multe ori experimentale. Din aceste motive abordările tradiționale asupra administrației publice și teoriile care le însoțeau au întâmpinat numeroase contestări și au fost amendate.

În cazul nostru, în ceea ce privește partea teoretică, continuăm pe parcursul acestui capitol ținând cont și de abordările istorice și sociologice ale Noului Instituționalism. Conform acestora, funcționarea și performanța instituțiilor sunt istoric și cultural interconectate. Instituționalismul istoric subliniază seria dependențelor din trecut care se presupun că predetermină dezvoltarea instituțională viitoare. Acest tip de abordare a generat apariția sintagmei de *politici publice moștenite*. Pe de altă parte, abordarea sociologică a noului instituționalism pune un accent mai mare pe amprente culturale și șabloanele morale, stereotipurile, care oferă cadre de ghidare a acțiunilor umane. Din cauza acestora apar problemele de adaptare odată cu introducerea de noi reguli formale și apariția de noi structuri instituționale.¹²

Pentru capitolul de față, pe parcursul a cinci sub-capitole, am ales să abordăm cu precădere paradigma reformei administrației publice locale, și implicit a instituțiilor acesteia, care a stârnit numeroase controverse teoretice dar și practice începând cu anii '80 ai secolului trecut – *noul management public*. Astăzi *revoluția digitală* a adus cu sine un alt curent de abordare a transformării sectorului public, ce a determinat contestarea hegemoniei ideologice a NMP și înlocuirea acestuia cu o viziune adaptată noilor provocări, *o nouă guvernanta publică* care să răspundă nevoilor cetățenilor. Pornind de la aceste paradigme vom descifra cadrul instituțional dezvoltat la nivelul deciziei politice și al administrației publice, pentru aplicarea politicilor publice derivate din principiile drepturilor

¹¹Olivia Alecsioiu, *Crizele Petrolului și Impactul Lor asupra „Celor Treizeci de Ani Glorioși”* Astra Salvensis, VIII (2020, no. 15), p.31-51, <https://astrasalvensis.eu/%3Fmdocs-file%3D2055+%&cd=4&hl=ro&ct=clnk&gl=ro>, acc. aug.2020

¹²Sabine Kuhlmann și Paolo Fedele, *New Public Management in Continental Europe: Local Government Modernization in Germany, France and Italy from a Comparative Perspective* Cap3, pp.49-74 în Wollmann, Hellmut/Marcou, Gérard: *The provision of public services in Europe*. Palgrave: MacMillan. 2010 <https://doi.org/10.4337/9781849807227.00010>

culturale. În acest sens ne concentrăm asupra a două aspecte: 1) clarificări conceptuale cu privire la sectorul public și 2) apariția, evoluția și disoluția conceptului de nou management public.

În linii generale, am utilizat și o abordare de tip clasic în analiza discursului utilizat sub *forma retoricii, argumentării, silogisticii*¹³ în ceea ce privește noul management public. Ne-am folosit și de metoda analizei *cadrelor deja existente în memoria receptorului*¹⁴ pornind de la cadrul mai larg al administrației publice, am restrâns apoi la nivelul managementului public, am selectat una dintre paradigmele reformatoare din sfera acestuia – *noul management public* - și am încercat deconstrucția acesteia în teoriile și curentele de gândire care au stat la baza apariției sale, pentru ca în finalul capitolului să clarificăm conceptele componente pe care să le putem valorifica ulterior în capitolul III dedicat studiului comparativ între sisteme politico-administrative europene. Pentru a facilita crearea conexiunilor între teoriile expuse, am apelat și la figuri și tabele sintetizatoare extrase din bibliografia parcursă, de altfel către aceasta au existat numeroase trimiteri și citări întrucât vom prezenta în formă rezumată și o serie de articole considerate *fondatoare* pentru teoriile noului management public. Acesta este și motivul pentru care o parte din bibliografia la care am făcut referire este datată în urmă cu peste două decenii. Am expus pe rând, păstrând cronologia apariției teoriilor care au venit să explice de ce, cum și în ce context a apărut NMP, pentru ca aproape de final să atingem modul în care principiile drepturilor culturale au fost transpuse în cadrul instituțiilor publice naționale și locale.

Așadar dacă în primul capitol am reușit să sintetizăm principiile generale ale drepturilor culturale și implicit ale dreptului la educație, considerăm că pe parcursul acestui capitol secund am reușit să răspundem la primele două întrebări de cercetare. În acest sens am identificat care sunt principiile de reformare a administrației publice care pot asigura măsurile necesare adaptării acesteia la nevoile tot mai diverse ale cetățenilor în prezent și am subliniat instrumentele care se află la dispoziția autorităților locale, tocmai pentru a pune în practică aceste principii în vederea satisfacerii interesului general al cetățenilor

Acest capitol validează, atât ceea de-a patra cât și cea de-a cincea premisă de la care am pornit demersul nostru științific și putem astfel afirma că democrația de tip occidental (anglo-american) a adus cu sine pe lângă un model al economiei de piață și un model de administrație publică ce a favorizat exportul conceptelor și procedurilor din mediul privat către sectorul public.

¹³Ana Irina Kantor, *Analiza discursului politic – suport de curs*.(Cluj-Napoca.2003) p.2

¹⁴Ibidem, p. 6

Capitolul III

Drepturile culturale, de la nivel național la nivel local - studii de caz comparate

– rezumat –

În această etapă ne propunem să ne aplecăm asupra bazei legislative a autonomiei locale pentru a identifica posibilitatea acestora de a face funcționale instituțiile administrative care ar trebui să gestioneze politicile publice din domeniul educației și culturii la nivel local. Astfel, din punctul nostru de vedere, acest capitol poate fi privit ca un raport privind stadiul actual și consecințele autonomiei locale în contextul reformelor administrative a cinci state de mărimi diferite, cu organizare administrativ-teritorială diferită, culturi diferite și istorii diferite dar aspirații comune.

Motivul pentru care am ales aceste cinci state este, dincolo de complexitatea și nota distinctivă a sistemului administrativ al fiecăruia, dorința de a compara un stat vechi membru al Uniunii Europene (Spania - 1986), cu un stat din primul val al extinderii Uniunii spre estul ex-comunist (Polonia – 2004), un stat din cea de-a doua etapă de extindere spre est (România – 2007), un nou membru UE, însă fost membru al unei federații de state (Croatia – 2013) și un stat membru al Spațiului Economic European, aparținând tradiției de organizare politico-administrativă specifică nordului Europei.

Această comparație se efectuează în contextul apariției reformelor generate de trecerea de la un sistem politic totalitar centralizat, la un sistem politic bazat pe democrația de tip liberal și pe economia de piață liberă, dar și de integrarea în sistemul administrației de stat a acelor principii asociate inițial (de la începutul anilor '70 până în primul deceniu al mileniului III) *noului management public*. Ne-am așteptat să întâlnim atât exemple de bune cât și rele practici în studiile noastre de caz, dar, cu toate acestea, am prezumat că vom descoperi și un progres notabil în gradul autonomiei locale în administrația publică. Aceste procese au fost abordate din perspectiva paradigmei noului management public, cu reflecții în garantarea drepturilor culturale ale cetățenilor dar cu o atenție deosebită la tiparele culturale ale fiecărei națiuni în parte.

Am parcurs așadar 5 modele de organizare administrativ teritorială, ale unor state europene dintre care 4 membre ale Uniunii Europene iar cel de-al cincilea parte a Spațiului Economic European. Pentru fiecare dintre ele am prezentat de la nivel constituțional la nivel de legislație subsecventă modul de integrare a principiilor privind drepturile culturale, dreptul la educație și arhitectura legislației generatoare de politici publice în domeniu. Cu numeroase similitudini dar și cu particularități definitorii pentru moștenirea culturală și istorică a fiecărui stat supus analizei, am reliefat că în toate cele 5 cazuri Legile Supreme garantează respectarea dreptului la dezvoltarea

individuală prin accesul la cultură și educație. În toate cele 5 studii de caz, concentrarea asupra arhitecturii constituționale ne-a reliefat totodată și caracterul modern de organizare al administrației publice conform principiilor democratice ce privesc aspecte legate de: autonomia locală, transparență, participare cetățenească, *inclusivitate*, proporționalitate, responsabilitate, eficiență, eficacitate și supremația legii.¹⁵ Aceste principii au fost, așa cum am constatat, și subiectul multiplelor încercări de reformă, suprapunându-se aproape integral pe impactul generat de aplicarea conceptelor de organizare a administrației publice centrale și locale conform noului management public.

Modul de structurare al arhitecturii instituționale a sistemelor politico-administrative prezentate în acest capitol poate fără îndoială să fie citit și în cheia dimensiunilor culturale prezentate de noi și dezvoltate cu minuțiozitate de Geert Hofstede și colaboratorii săi în vederea descoperirii valorilor culturii naționale a statelor lumii. Tiparele culturale ne pot oferi explicații surprinzătoare privind modul de interacțiune între managerii publicii și funcționarii publici, dintre funcționarii publici și cetățeni sau cu privire la gradul de rezistență la schimbare al sectorului public în cazul proceselor succesive de reformare.

Chiar dacă instrumentul compasului cultural ne pune la dispoziție o analiză comparată cu maximum 4 actori¹⁶ statali, am utilizat datele disponibile pentru toate cele cinci sisteme analizate în lucrarea noastră și le-am expus într-un tabel comparativ pentru a observa eventualele asemănări sau deosebiri între tiparele culturale ale națiunilor ce au făcut obiectul studiului nostru. Desigur interpretarea noastră poate fi expusă la rândul ei subiectivității și stereotipurilor culturale specifice culturii din care facem parte și poate fără îndoială să fie îmbunătățită cu observații ulterioare.

Analiza comparată realizată în acest capitol a contribuit la confirmarea a încă două premise de la care am pornit, cele referitoare la presiunea asupra sistemelor de educație în vederea adaptării la cerințele economiei și ale pieței muncii. Aceleași sisteme fiind chemate să găsească în egală măsură și cele mai potrivite metode de instruire în vederea prezervării și transmiterii elementelor culturale particulare naționale, regionale și locale.

În toate cele cinci cazuri analizate, dincolo de asemănările și deosebirile de structură politică, administrativă sau culturală, ni s-a confirmat faptul că dreptul la cultură și dreptul la educație sunt garantate la nivel constituțional și dar și prin legi specifice. Avem așadar o confirmare și pentru cea de-a treia premisă de la care am plecat la începutul studiului nostru și anume că dezvoltarea instituțiilor democratice într-un număr tot mai mare de state – cu precădere după 1990 - a permis cetățenilor accesul tot mai extins la informații și inovații. Acest fapt a fost coroborat cu influența tot mai pregnantă a principiilor democratice și economice de tip occidental (anglo-american) și a contribuit la procesul de globalizarea a culturii și dezvoltarea unei societăți bazate pe consum.

¹⁵Diana-Camelia Iancu, *Uniunea Europeană și administrația publică*, p.35

¹⁶Conform <https://www.hofstede-insights.com/country-comparison/croatia,poland,romania,spain/> accesat aprilie 2021

Motto: Credeți că se poate trăi fără artă și cultură?

Da! Dar nu merită”

Toma Caragiu¹⁷

Capitolul IV

Percepții cu privire la garantare drepturilor culturale prin instituții ale administrației publice locale - studiu de caz

– rezumat –

În capitolul anterior am prezentat tiparele culturale observate în cadrul unor zone delimitate nu doar teritorial ci și administrativ. Am urmărit organizarea statelor studiate așa cum derivă ea din constituțiile acestora și din legile subsecvente. Am precizat modul în care construcția instituțională publică, națională și locală, poate facilita accesul cetățenilor la cultură și educație și am expus legătura între cultura națională, modul de organizare a administrației publice și stilul de management public modern, caracteristice fiecăruia dintre cele 5 state analizate.

Așa cum am prezentat la debutul acestei lucrări, în continuare, pe parcursul a 4 sub-capitole facem cunoscute și rezultatele unei cercetări realizate cu mijloace specifice metodei cantitative din dorința de a oferi demersului nostru științific - predominant calitativ - și o componentă ce verifică într-un mod cuantificabil perspectiva actorilor sociali.¹⁸ Cu toate acestea rămânem consecvenți viziunii conform căreia știința care studiază administrația publică se situează la granița fină ce delimitează pozitivismul și postmodernismul, natura științei administrative fiind supusă unor percepții bazate pe credințe, pe tipare și presupoziii. Pe de o parte post-pozitivismul subliniază importanța măsurătorilor multiple și a observațiilor, fiecare dintre acestea putând avea diferite tipuri de eroare; admițând că, în cele din urmă, pot detecta realități multiple care se manifestă simultan, pe de altă parte postmodernismul, care prețuiește hermeneutica și fenomenologia, apreciază mai degrabă studiile de caz și prezentarea cazurilor de bune practici.¹⁹ La fel ca în cazul oricărei cercetări efectuate în științele sociale și cea de față implică nu doar asumarea unor decizii cu privire la metodologie, ci este supusă și subiectivismului percepțiilor ontologice și epistemologice ale cercetătorului.

Așadar, pe lângă analiza de documente, studiile de caz comparative, observația directă și observația indirectă, considerăm că este importantă pentru structura studiului nostru și utilizarea unei metode de cercetare cu valențe cantitative pentru a putea efectua o *fotografie* a momentului cu privire

¹⁷Conform www.radioesita.ro/cultura/foto-in-memori-am-toma-caragiu-se-poate-trai-fara-arta-si-cultura-da-dar-nu-merita

¹⁸Septimiu Chelcea, *Curs: Tehnici de cercetare sociologică*, p. 23

¹⁹Norma M. Ricucci “The Logic of Inquiry in the Field of Public Administration”, pp.3-13

la percepțiile pe care le aveau la începutul anului 2021 atât cei care aplicau politici publice culturale și educaționale, cât și cei care beneficiau de acestea. Pentru o constatare a modului în care se desfășoară activitatea culturală și educațională în momentul de față în România, pentru a observa tendințele, dezideratele, sincopel și percepțiile la nivelul cetățenilor am decis să culegem o serie de informații legate de tematica accesului local la cultură și educație cu ajutorul *tehnicii chestionarului*.²⁰ În acest sens modul de aplicare a fost cel al autoadministrării, instrumentul de investigare propriu-zis a fost chestionarul, construit și aplicat on-line, iar procedeul de distribuție s-a realizat exclusiv prin mijloace electronice.²¹

Prin acest demers examinăm validitatea premiselor prezentate în capitolul introductiv, în special a premisei cu privire la globalizarea culturii și a premisei cu privire la provocările sistemelor de educație. Totodată, în urma analizării rezultatelor chestionarelor putem constata dacă se confirmă ipotezele noastre cu privire la importanța rolului autorităților publice locale (și al instituțiilor culturale și educaționale subordonate acestora) în garantarea drepturilor culturale. Nu în ultimul rând, un astfel de studiu ne poate indica un posibil răspuns la întrebările noastre de cercetare referitoare la: instituțiile publice locale care trebuie reformate; politicile publice care ar trebui elaborate sau modificate și modelele de învățământ liceal care ar trebui aplicate pentru ca drepturile culturale și în mod special dreptul la educație să fie garantat, obținând o aplicare eficientă a politicilor publice ce afectează tinerele generații.

Pentru a ne restrânge aria de cercetare am urmărit indicatorul cu privire la rata abandonului școlar și am ales să ne îndreptăm atenția asupra uneia dintre cele 8 regiuni de dezvoltare ale României²², țară care a făcut parte din studiile de caz prezentate în capitolele anterioare. La nivelul acestei regiuni am urmărit un grup țintă format din conducători ai instituțiilor deconcentrate, descentralizate și locale de cultură și educație cărora îi am aplicat un chestionar compus din întrebări privind accesul la educație și cultură și modul de predare al disciplinelor de arte la nivel de liceu. În același timp, pentru a obține și perspectiva beneficiarilor direcți ai procesului de educație și a evalua gradul lor de acces la evenimente și activități culturale, ne-am îndreptat atenția și spre un al doilea grup format din tinerii liceeni aflați în ultimul an de studiu în cadrul unor instituții de învățământ din mediul urban și din mediul rural. În acest caz, am restrâns și mai mult aria de cercetare, urmărind indicatorul populație, și am dezvoltat un chestionar separat, cu întrebări legate atât de desfășurarea orelor de artă pe parcursul celor 4 ani de liceu, de percepția elevilor asupra laturii administrative a învățământului cât și de raportarea lor la autoritățile publice locale.

²⁰Septimiu Chelcea, *Curs:Tehnici de cercetare sociologică*, p.18

²¹Ibidem

²²Așa cum sunt ele definite în România de Legea nr. 315/2004, cu modificările și completările ulterioare

După cum am observat în capitolul III, organizarea administrativ-teritorială a României fiind pe două nivele, autoritățile administrației publice prin care se exercită autonomia locală în județe sunt consiliile județene conduse de un președinte ales uninominal, iar în cazul unităților administrativ teritoriale urbane sau rurale sunt consiliile locale și primarii aleși în mod direct. În cazul regiunii economice supusă analizei noastre avem, în consecință, 7 consilii județene distincte, conduse de 7 președinți de consiliu, 48 de consilii locale și primari de localități urbane și 519 consilii locale și primari de localități rurale. Aceștia li se alătură ca autorități ale administrației publice 7 prefecți, care dețin funcții de demnitate publică în calitate de reprezentanți numiți ai Guvernului pe plan local, ce conduc serviciile publice deconcentrate ale ministerelor și ale celorlalte organe ale administrației publice centrale din unitățile administrativ-teritoriale.²³

În continuare, am detaliat modalitatea de realizare a anchetei întreprinse, structura, formatul și dimensiunea chestionarului pentru fiecare grup țintă precum și conținutul și tipul întrebărilor. Perioada aplicării acestora a fost cuprinsă între 1 și 28 februarie 2021. Modul de aplicare a fost unul auto-administrat, online, din cauza condițiilor specifice stărilor de alertă sanitară impuse de autoritățile centrale. În construirea formularelor aplicate am adaptat modelele utilizate de către Agenția Națională de Evaluare a Progresului în Educație (NAEP)²⁴ din S.U.A în cea mai recentă campanie de evaluare a aptitudinilor și cunoștințelor elevilor americani, din școlile de stat și private, în disciplinele de artă (arte muzicale și arte vizuale).

În cercetarea noastră - preponderent în acest capitol - și ulterior în propunerile expuse am ținut cont de recomandările adresate instituțiilor naționale de cultură și educație conform raportului A/HRC/37/55 din 2018. Păstrând reperele trasate de documentele întocmite de Raportorul Special în Domeniul Drepturilor Culturale din cadrul Națiunilor Unite, din 2018, adresat Consiliului Drepturilor Omului al O.N.U (A/HRC/37/55), în acest capitol am căutat să identificăm - în rândurile unor lucrători publici în cultură și educație dar și a unor elevi aflați la sfârșit de liceu - percepțiile cu privire la actele și practicile locale în domeniul culturii și educației.

Am încheiat acest capitol într-o notă de optimism, pe termen scurt și mediu, prezentând și exemple concrete de proiecte de programe publice destinate facilitării accesului la cultură, în special pentru tineri.

În fața acestor provocări sistemul de învățământ românesc are nevoie de o rapidă transformare pentru a veni în sprijinul real al societății. În acest capitol am încercat să surprindem la nivelul unei singure regiuni și, ulterior, la nivelul unui județ component al acesteia percepțiile experților, practicieni, în domeniul cultural și în domeniul educațional dar și ale tinerilor beneficiari ai eforturilor

²³Codul Administrativ al României O.U.G. nr. 57/2019 art.249-250 - <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/215925>, accesat iulie 2022

²⁴Conform https://www.nationsreportcard.gov/arts_2016/#/

lor, cu privire la starea de fapt în sistem. Am pornit de la întrebări simple legate de raportarea respondenților la lectură, muzică și dans pentru a vedea apetența acestora către activități asociate artelor și pentru a descoperi dacă există înclinații către dezvoltarea unor aptitudini artistice într-un cadru formal, instituțional.

Am constatat că problemele legate de finanțarea adecvată sunt indicate atât de către practicieni cât și de către elevi drept cauze principale ale disfuncționalităților din sistem. Acestor probleme li se adaugă sincopele cu privire la modul virtual de interacțiune, impus din ce în ce mai mult de contextul social actual. Discrepanțele mari între nivelul de alocare a timpului petrecut în mediul online de către educatori sau manageri și tinerii absolvenți pot fi un indicator pentru ineficiența procesului de educație online.

Pe de o parte educatorii incomodați de artificialul interacțiunii pedagogice virtuale, sunt nevoiți să facă eforturi susținute de adaptare a procedurilor de predare și evaluare eficiente. Pe de altă parte tinerilor, scoși din mediul educațional instituțional, le este tot mai dificil să-și găsească resursele motivaționale pentru studiu și pentru receptarea corespunzătoare a informațiilor.

*Motto: "Ars longa, vita brevis, occasio praeceps, experimentum periculosum, iudicium difficile"*²⁵

Capitolul V - Cultura și educația: Quo vadis, Romania?

– *rezumat* –

Așa cum am prezentat, în capitolului doi, politicile publice reprezintă tot ceea ce un executiv decide să facă sau nu în actul său de guvernare iar partidele politice joacă un rol esențial în cadrul sistemelor democratice contribuind la constituirea atât a legislativelor cât și a executivelor naționale și locale, deci orice demers de construire a unei politici publice sectoriale trebuie să țină cont de programele politice propuse de actorii prezenți pe scena politică. Dacă în capitolul 3 am prezentat comparativ modele naționale de organizare politico-administrativă urmărind *osatura* legală și instituțională a acestora, concentrându-ne pe domeniile culturii și mai ales al educației, iar în capitolul 4 ne-am îndreptat atenția asupra unui studiu empiric concentrat la nivel regional în România, în acest capitol vom încerca să valorificăm informațiile și rezultatele obținute până la acest punct. Astfel ne vom apropia de atingerea obiectivului nostru stabilit la începutul lucrării și anume: elaborarea unor propuneri de politică publică și indicarea modului de transpunere a acestora în practică.

Având în vedere definiția de la care am pornit în abordarea politicilor publice dar și ceea ce am prezentat în capitolele anterioare, modelul folosit ca șablon în vederea atingerii obiectivului nostru a fost unul circular. În cazul studiului nostru pentru a putea propune factorilor decizionali naționali o politică publică nouă am analizat mai întâi care sunt viziunile actorilor politici cu reprezentare parlamentară cu privire la cultură și educație pentru a identifica dacă există bazele necesare creării unor punți de comunicare și promovare ulterioară. Odată expusă componentă politică de reprezentare ne-am îndreptat atenția spre componenta de construcție a politicilor publice conform programelor politice ale formațiunilor parlamentare, acestea fiind totodată și cele ce dețin cea mai mare influență (prin numărul de aleși locali de care dispun) în transpunerea practică la nivel local a dezideratelor lor. Avem așadar 5 partide parlamentare din al căror program politic prezentăm viziunea legată de cultură și educație în ordinea componentă a arcului guvernamental al puterii și apoi a partidelor de opoziție, la data efectuării acestui studiu (sfârșitul lunii septembrie 2021):

Luând în considerare cele menționate mai sus, având în vedere literatura de specialitate (parcursă în capitolele I și II), ținând cont de elementele reliefate de analiza comparată (realizată în capitolul III) și analizând rezultatele cercetării noastre (expusă în capitolul IV) pentru îndeplinirea

²⁵Dicton latin care proclamă perenitatea artei în contrapondere cu efemeritatea vieții, despre semnificație și origine a se vedea și <https://literarydevices.net/ars-longa-vita-brevis>

obiectivului propus, în acest capitol am prezentat un număr de opt propuneri ar putea face obiectul unor inițiative de politici publice.

În egală măsură este necesar să menționăm că în elaborarea recomandărilor am avut în vedere și raportul prezentat Adunării Generale a Națiunilor Unite de către raportorul special pentru drepturile culturale în anul 2021. În cadrul acestuia sunt incluse propuneri cu privire la necesitatea de a crea condiții care să permită tuturor, inclusiv membrilor marginalizați ai societății, să participe la viața culturală într-un mod semnificativ, inclusiv prin demontarea unor bariere precum sărăcia și discriminarea; asigurând dreptului fiecărei persoane de a participa pe bază de egalitate la definirea și redefinirea culturilor.²⁶

Aspectele teoretice desprinse din literatura de specialitate, tratate pe larg în primele două capitole ale lucrării noastre, au fost atent urmărite în forma lor practică pe parcursul capitolelor trei și patru. Așadar, analizând comparativ sistemele de educație al celor cinci țări propuse am făcut pașii necesari validării primei noastre ipoteze generând informații care să susțină că dacă o societate urmărește conectarea și adaptarea la ritmul alert de evoluție a tehnologiei și științei acest lucru se poate face și prin dezvoltarea unui sistem de învățământ adecvat, cu metode inovative de predare, capabil să asigure cetățenilor atât aptitudinile necesare supraviețuirii și dezvoltării personale în societatea viitorului, cât și capacitatea de a-și cunoaște și apăra drepturile și libertățile.

Ulterior, coroborând această analiză cu interpretarea rezultatelor formularelor aplicate celor două grupuri menționate în capitolul IV, considerăm că a fost validată și cea de-a doua ipoteză lansată în partea introductivă, și anume cu cât autorităților publice locale și implicit instituțiilor subordonate li se delegă de la nivel național tot mai multe atribuții, inclusiv cu privire la domeniile cultură și educație, rolul lor devine mai important în garantarea drepturilor și libertăților cetățenilor. Iar în cele din urmă exemplificarea modelelor de reușită - cu rezultate măsurabile și vizibile la nivelul cetățenilor - în aplicarea politicilor publice culturale și educaționale a dus către validarea celei de-a treia ipoteze cu care am operat, și anume, cu cât un stat reușește să asigure aplicarea unor politici publice coerente, menite să determine crearea, funcționarea și consolidarea unor instituții de cultură și educație conectate la dinamica societății informaționale, cu atât mai mult acest stat poate garanta și extinde accesul cetățenilor la cultură și educație, cu păstrarea specificității culturale naționale, regionale sau locale. Acest capitol, cinci, a fost dedicat examinării posibilității transpunerii eficiente în practică a unor propuneri de îmbunătățire a activităților naționale și regionale în domeniile culturii și educației pentru ca spre finalul său să elaborăm recomandările pe care le-am desprins în urma efectuării acestui studiu.

²⁶A se vedea <https://www.ohchr.org/en/documents/thematic-reports/a76178-report-special-rapporteur-field-cultural-rights-karima-bennoune>

Concluzii generale

– rezumat –

Așa cum am menționat în primele rânduri ale lucrării, acest proiect de cercetare se încadrează în rândul demersurilor menite observe procesele de evoluție și transformare a administrației publice, din ultimele decenii, atât în Uniunea Europeană, cât și în România. Concentrându-ne pe componenta locală a sectorului public, cu accentul pe instituțiile, instrumentele și procedurile menite să înlesnească accesul cetățenilor la cultură și educație, am încercat să examinăm traseele conceptuale ale teoreticienilor internaționali dar și autohtoni. Ne-am propus, pe de o parte, să identificăm problemele curente sistemului și aspectele ce pot face obiectul unor reforme, iar pe de altă parte să contribuim la evidențierea parcursului legislativ al acestui domeniu în România. Înainte de a conchide se impune deci să discutăm despre corectitudinea premiselor de la care am plecat, despre validarea ipotezelor noastre, despre răspunsuri posibile la întrebările de cercetare și despre posibile modificări legislative desprinse din studiul empiric.

În introducerea acestei lucrări am cuprins motivarea necesității cercetării, am prezentat metodologia utilizată, premisele, ipotezele și întrebările de cercetare precum și reperate terminologice necesare studierii temei. Pentru a facilita crearea conexiunilor între teoriile expuse am utilizat figuri schematice și tabele sintetizatoare pe baza informațiilor din bibliografia parcursă, către care au existat numeroase referințe în notele de subsol. De asemenea, pe parcursul întregii lucrări am prezentat în formă rezumată și o serie de articole considerate fondatoare pentru teoriile privind drepturile omului, dar și administrația publică modernă, fapt pentru care o parte din bibliografia la care am făcut referire este datată în urmă cu mai bine de trei decenii.

În primul capitol am abordat dintr-o perspectivă filosofico-juridică tema drepturilor și libertăților individuale. Am arătat cum au evoluat de-a lungul timpului, cum au fost văzute de cei care au încercat să le ofere un cadru legitim prin elaborarea de acte și documente care să reglementeze libertatea în așa fel încât fiecare să se poată bucura de ea, am văzut cum au fost interpretate de diferiți autori și modul în care aceștia le-au înțeles. Ne-am concentrat pe prezentarea reperelor istorice relevante în domeniu, am urmărit evoluția fluxului dezbaterilor academice, am identificat oglindirea acestor principii la nivelul organismelor internaționale și am reliefat cum s-au reflectat aceste două concepte în legile fundamentale ale României de la apariția acestora în secolul XIX până la Constituția care este astăzi în vigoare.

Având în vedere primele două premise enunțate în partea introductivă a lucrării, putem spune că ele au fost confirmate în primul capitol unde am putut observa cum garantarea și protejarea drepturilor omului au marcat evoluția societăților și a construcțiilor statale de după cel de-al Doilea Război Mondial. Fapt ce a dus la o perioadă îndelungată de mediere a conflictelor de către forurile

internaționale și la generarea unei situații de echilibru economic și militar între principalii poli de putere mondiali. Acest echilibru a produs la rândul său dispariția conflagrațiilor de amploare și restrângerea lor la nivel regional sau local - în general la periferia sferelor de influență geo-politică - și la o perioadă redusă a ciocnirilor armate, ceea ce pentru o mare parte a populației lumii a însemnat un interval de câteva decenii de pace transpusă în prosperitate economică, dezvoltare tehnologică și înflorire culturală.

Capitolul doi a fost dedicat analizării impactului reformelor ultimelor decade din sectorul public asupra modului în care acesta s-a preocupat de asigurarea accesului la serviciile publice de educație și cultură. Am pornit de la principalele abordări identificate în literatura de specialitate și ne-am concentrat ulterior și asupra conceptelor de management public care ne-au conferit un posibil instrumentar necesar analizării politicilor publice în domeniul nostru de studiu. Am efectuat așadar o trecere în revistă a principalelor viziuni asupra reformelor sectorului public de tip NMP, dezvoltând pe rând ideile pe care acestea le-au supus dezbaterii și modul în care paradigma și le-a însușit. În cadrul acestui curent reformator am prezentat clarificări cu privire la modul în care am putea să ne aplecăm asupra instituțiilor sectorului public și am identificat cadrul global al principiilor dreptului la cultură și ale dreptului la educație pe care statele ar trebui să le transforme în politici publice care să le asigure cetățenilor un acces liber la dezvoltarea personală, păstrând totodată neîntinată conexiunea cu rădăcinile lor culturale identitare.

Dacă din primul capitol am reținut ca principii ale drepturilor culturale: *libertatea, accesibilitatea, gratuitatea, obligativitatea, incluzivitatea, identitatea culturală, protecția patrimoniului cultural și instrucția de calitate*, pe parcursul capitolului doi am adus clarificări cu privire la sectorul public și am identificat răspunsul la prima întrebare de cercetare subliniind ca principii directoare cu privire la reforma administrației publice: *eficacitatea, eficiența, economicitatea, răspunderea, transparența, descentralizarea, externalizarea și incluziunea*. Astfel, am conchis că aceste principii pot furniza strategiile necesare adaptării sectorului public la nevoile tot mai diverse ale cetățenilor în prezent. Și pentru a putea dezlega cea de-a doua întrebare de cercetare, tot pe parcursul acestui capitol am reliefat instrumentele care se află la dispoziția autorităților locale tocmai pentru a pune în practică aceste principii în vederea satisfacerii interesului general al cetățenilor și le-am împărțit în două categorii: *instrumente juridice și instrumente manageriale*.

Tot în cel de-al doilea capitol ni s-a confirmat prezumția (premisele 4 și 5) că democrația de tip occidental (anglo-american) a adus cu sine și un model al economiei de piață care a favorizat exportul conceptelor și procedurilor din mediul privat către sectorul public. Managementul public se transformă conform necesităților generate de numărul tot mai mare de cerințe pe care societatea

modernă trebuie să le satisfacă în relația cu cetățeanul-client. Această metamorfoză a dus la regândirea modului de concepere, adoptare, punere în aplicare și comunicare a politicilor publice.

Cel de-al treilea capitol, după o exemplificare succintă a transpunerii principiilor NMP de către diferite state, a cuprins o abordare a termenului de descentralizare și a principiului subsidiarității văzute și ele ca instrumente de transfer a puterii de decizie către nivelul autorităților locale. Am trecut apoi la expunerea unor sisteme politico-administrative europene și am efectuat o prezentare a mecanismelor pe care acestea le dezvoltă pentru asigurarea respectării dreptului la cultură și educație în cadrul unor studii de caz comparative. În cadrul acestor studii am aplicat conceptul sociologului Geert Hofstede cu privire la dimensiunile valorilor culturale naționale și am folosit *compasul cultural* dezvoltat pe baza acestui concept pentru a analiza tiparele culturale a 5 state europene. Am parcurs așadar 5 modele de organizare administrativ teritorială a 5 state diferite, dintre care 4 membre ale Uniunii Europene, iar cel de-al cincilea parte a Spațiului Economic European. Pentru fiecare dintre ele am prezentat de la nivel constituțional la nivel de legislație subsecventă modul de integrare a principiilor privind dreptul la cultură și educație și arhitectura legislației generatoare de politici publice în domeniu.

Cu numeroase similitudini dar și cu particularități definitorii pentru moștenirea culturală și istorică a fiecărui stat supus analizei, am reliefat că în toate cele 5 cazuri Legile Supreme garantează respectarea dreptului la dezvoltarea individuală prin accesul la cultură și educație. În acest fel reușim să avem o confirmare și pentru cea de-a treia premisă care a stat la baza dezvoltării studiului nostru, având în vedere că ni s-a demonstrat faptul că dezvoltarea instituțiilor democratice într-un număr tot mai mare de state - mai ales după terminarea Războiului Rece și ridicarea Cortinei de Fier - a permis cetățenilor accesul tot mai extins la informații și inovații. Acest progres, mergând la braț cu importul tot mai puternic al conceptelor democratice și economice de tip anglo-american, a dus la globalizarea culturii și a societății bazate pe consum.

Răspunsul statelor naționale nu a întârziat să apară, iar administrațiile publice au construit mecanisme de protecție, de apărare a specificului local al populațiilor, al obiceiurilor, al culturilor și civilizațiilor amenințate cu dispariția. Analiza comparată a celor 5 sisteme administrative a dus în același timp și la confirmarea ultimelor două premise (6 și 7) de la care am plecat în ceea ce privește sistemele de educație clasice care au fost din ce în ce mai presate să se adapteze la cerințele economice ale societății și în egală măsură să adopte măsuri de preservare a identităților locale, fiind cele chemate să pregătească noile generații de cetățeni ai unei lumi ce pare că tinde spre uniformizare.

Odată realizat transferul din planul teoretic, în capitolul patru am prezentat rezultatele studiului de caz pe care l-am efectuat prin aplicarea unor formulare on-line adresate unor instituții publice de cultură și educație la nivelul unor unități administrativ teritoriale (orașe și comune) din județele ce fac parte din regiunea de dezvoltare Sud-Muntenia. În acest mod am încercat să

surprindem în mod concret mecanismele interne locale, transpunerea normativității în practică și viziunea practicienilor și beneficiarilor despre modul în care le este garantat accesul la educație și cultură.

Capitolele ce au cuprins studiile de caz comparative și dezbaterile rezultatelor chestionarelor aplicate, au însemnat și un demers prin care am urmărit verificarea validității ipotezelor noastre de cercetare. Elementul principal analizat a fost dreptul oricărei persoane de a primi educație. În virtutea acestuia, am considerat că tuturor cetățenilor trebuie să li se garanteze accesul la educația elementară în mod gratuit și obligatoriu, pentru ca ulterior, în funcție de capacitățile administrative ale fiecărui stat, aparatul administrativ să se poată organiza pentru ca etapele de educație secundară și superioară să fie cât mai abordabile pentru un număr cât mai mare de persoane.

Așa cum am putut observa, atunci când politicile publice ale statului au fost îndreptate către creșterea gradului de școlarizare al cetățenilor, rezultatele pozitive - vizibile prin gradul de alfabetizare și de absolvenți de liceu - nu au întârziat să apară la nivelul întregii societăți. Din analiza sistemelor de educație islandez, polonez și spaniol reiese ca validă prima noastră ipoteză conform căreia prin dezvoltarea unui sistem de învățământ adecvat, cu metode inovative de predare, se poate realiza conectarea și adaptarea la ritmul alert de evoluție a tehnologiei și științei, statul devenind astfel capabil să asigure cetățenilor atât aptitudinile necesare supraviețuirii și dezvoltării personale în societatea viitorului, cât și capacitatea de a-și cunoaște și apăra drepturile și libertățile.

Eficiența, eficacitatea și economicitatea modului în care statul a înțeles să aplice principiul subsidiarității au transformat autoritățile publice locale în actori determinanți ai progresului și bunăstării comunităților. Prin instituțiile care le-au revenit în coordonare, administrațiile publice locale și-au luat în primire tot mai multe atribuții în garantarea drepturilor și libertăților cetățenilor, chiar și în ceea ce privește accesul la cultură și educație. Efectul pozitiv al construirii *convivialității* comunităților Spaniei și regionalizarea de succes a Poloniei au reflectat progresul la nivelul întregii societăți.

Mai mult, așa cum reiese din studiul efectuat pe cele două categorii de persoane la nivelul regiunii de dezvoltare economică Sud-Muntenia din țara noastră - coordonatori în educație și cultură și elevi - s-a observat cât de puternică este percepția cetățenilor asupra importanței instituțiilor administrației locale, cu precădere primăria și consiliul local. În același timp, lipsa de vizibilitate a activității centrelor culturale sau cluburilor/palatelor pentru copii poate indica nevoia de schimbare a modului de lucru al acestora. Acest lucru fiind coroborat cu datele care ne indicau că nevoia de acces și interesul noilor generații pentru artă și cultură se află la un nivel ridicat. Sigur, nu este suficientă măsurarea percepțiilor pentru emiterea ulterioară a unor propuneri de reformă, dar această analiză, considerată atât în contextul analizei comparate cu celelalte sisteme politico-administrative, cât și în

lumina indicilor naționali ai dimensiunilor valorilor culturale dezvoltate de Hofstede, poate constitui o bază concretă de pornire în aplicarea unor principii moderne de reformă.

Chiar dacă ne-au lipsit resursele necesare realizării unui studiu de amploare pe comunități și eșantioane largi, fiind constrânși inclusiv de contextul pandemic în care ne-am desfășurat cercetarea, suntem convinși că oglindirea realităților concrete, identificarea nevoilor cetățenilor și observarea modului de interacțiune instituțional reprezintă elemente fundamentale pentru actorii care dezvoltă și pun în aplicare politicile publice în orice societate. În mod paradoxal, un eveniment dramatic recent - pandemia SARS Cov-2 – a determinat un efect pozitiv în privința accelerării digitalizării sistemului de învățământ și a transpunerii evenimentelor de artă și cultură în mediul virtual, obiectiv către care societățile din țările mai dezvoltate economic și tehnologic se îndreptau oricum mult mai rapid decât țara noastră.

Cu toate acestea, după un an și jumătate de telemuncă, de școală on-line și de spectacole găzduite pe principalele platforme digitale, o mare parte din instituțiile cu rol de gestionare a aplicării politicilor publice în domeniul culturii și educației la nivelul județelor analizate de noi fie nu aveau deloc site-uri și adrese de e-mail, fie acestea nu erau funcționale, nu erau actualizate și răspundeau cu greutate sau chiar deloc la solicitările on-line. În acest caz este explicabilă deconectarea acestora față de nevoile generației care petrece în medie peste 3 ore pe zi în mediul virtual, care citește tot mai puțin cărți tipărite, care deschide ușile bibliotecilor într-un număr tot mai mic de la an la an și care nu știe aproape nimic legat de activitățile extrașcolare pe care și-ar dori și chiar ar putea să le desfășoare cu înlesnirea acestor instituții.

În contrast cu această lipsă de transparență se află toate celelalte sisteme analizate. În aceste cazuri, chiar în ciuda barierelor de limbaj instituțiile publice, atât ale administrațiilor de la nivel central, cât și al celor de la nivel local, au un grad mare de transparență a informațiilor legate de activitatea pe care o desfășoară. Prin analiza efectuată atât la nivel normativ (constituțional și prin legislație secundară), dar și la nivel de organizare a sistemului educațional, precum și prin interpretarea rezultatelor formularelor aplicate, considerăm că a fost validată ipoteza cu numărul doi, observând în mod clar că rolul autorităților publice locale și al instituțiilor subordonate este unul extrem de important în garantarea drepturilor și libertăților cetățenilor, motiv pentru care au primit în ultimele decenii tot mai multe atribuții cu privire la cultură și educație.

Digitalizarea, descentralizarea, stabilirea unor criterii de performanță clare, consultarea comunităților locale și a experților, au fost strâns legate de eforturile de reformă a sectorului public în statele analizate în lucrarea noastră. Exemplele de succes întâlnite au condus către validarea celei de-a treia și ultimă ipoteze de cercetare lansate în debutul acestei lucrări. În acest sens ni s-a confirmat faptul că asigurarea unor politici publice coerente poate conduce către crearea și consolidarea unor instituții de cultură și educație conectate la dinamica societății informaționale precum și a unor

mecanisme atractive de funcționare a acestora și poate garanta și extinde accesul cetățenilor la cultură și educație, cu păstrarea specificității culturale naționale, regionale sau locale. Efectul negativ, însă, în plan cultural și educațional poate consta în crearea unei imagini distorsionate asupra a ceea ce înseamnă artă, poate duce la accesarea și memorarea unor informații false și la urmarea unor pseudo-modele al căror scop este unul exclusiv comercial, pentru ca în cele din urmă să se constate că exercitarea drepturilor culturale a fost doar o iluzie artificială întreținută.

Datele prezentate în capitolul cinci ne-au ajutat să realizăm legătura dintre constructul teoretic realizat și ceea ce structura politică și administrativă, națională și locală, permite în vederea punerii în aplicare a recomandărilor desprinse din cercetarea noastră. În final am să reușim să conturăm un posibil răspuns pentru ultimele trei întrebări enunțate în partea de început a lucrării. Aceste răspunsuri converg, în viziunea noastră, către atingerea obiectivului de cercetare dezvoltat în capitolul cinci, sub forma propunerilor prezentate.

Reîntorcându-ne la piramida nevoilor propusă de Maslow, dacă vom privi nevoia de educație și cultură ca fiind plasată pe nivelurile superioare ale stimei de sine și autorealizării și dacă vom face din atingerea acestora un scop înțeleș de cât mai mulți dintre cetățeni, vom contribui cu certitudine la crearea aceluși set de condiții care duc la împlinire individuală și libertate. Putem astfel atinge dezideratele Declarației Universale a Drepturilor Omului conform cărora dezvoltarea personală este obiectivul central al educației, dezvoltare care reprezintă în fapt evoluția naturală către un climat al toleranței, păcii, colaborării și dialogului intercultural constructiv.²⁷

Natura administrației publice, atât ca domeniu de cercetare academică, cât și ca domeniu de practică profesională, presupune în cazul studiilor aprofundate, utilizarea unei diversități de paradigme, modele și metode de cercetare în funcție de scopurile specifice, de comunitățile vizate și de serviciile publice analizate. Gama largă de subiecte, probleme și publicuri din administrația publică pune cercetătorul în fața unui număr considerabil de opțiuni de cercetare și îi oferă posibilitatea de a analiza o largă varietate de domenii sau subdomenii căutând în permanență argumente interdisciplinare.²⁸

În mod cert sunt mult mai multe linii de cercetare în domeniul garantării drepturilor culturale și ale dreptului la educație în mod special, linii pe care nenumărați cercetători le-au urmărit sau le vor urmări. Încă de la bun început ne-am propus ca demersul nostru să se transpună într-o lucrare prin care să reflectăm cât mai obiectiv relația dintre ceea ce o guvernare își propune să facă, la nivel de principii și programe de politici publice, și realitatea din domeniul administrației publice locale. Plus

²⁷Irina Moroianu Zlătescu et al. *Educație, dreptul la educație și educația pentru drepturile omului*. Pp. 8-30

²⁸Jonathan B. Justice, "Purpose and Significance of Research Design" în Keifeng Yang și Gerald J. Miller (ed), *Handbook of Research Methods in Public Administration Part I, Theory-Based Public Administration Inquiry*, (Boca Raton CRC Press, Taylor & Francis Group, 2008) pp. 75-92

valoarea în sectorul public este un construct multidimensional care include preferințe exprimate colectiv și consumate politic de cetățeni, și care nu presupune exclusiv obținerea de rezultate palpabile, ci și construcția unor proceduri prealabile care pot genera încredere și dreptate socială.

Poate cea mai mare provocare cu care se confruntă administrația publică în prezent este aceea de a putea ține pasul cu nevoile cetățenilor în continuă evoluție în timp ce trebuie să găsească resursele și metodele necesare de garantare a drepturilor fundamentale ale acestora. Marile întrebări la care sunt chemați să răspundă toți actorii implicați ai sectorului public, la nivel național și internațional, sunt cele legate de modalitățile de revitalizare a administrației publice și reafirmare a rolului esențial al acesteia în dezvoltarea societății, valorificând lecțiile importante ale NMP în timp ce se identifică noi curente reformatoare într-un context internațional complex și instabil. Alte întrebări, care necesită răspuns rapid în situația globală actuală, privesc strategiile de gestionare justă a schimbării atenției acordate de sectorul public de la livrarea și prestarea serviciilor sociale, către asigurarea securității economice, financiare, energetice, de mediu, alimentare și sociale. Un ultim set de întrebări majore la care experții domeniului ar trebui să găsească răspunsurile potrivite, sunt în opinia noastră cele legate de necesitatea consolidării transparenței, a responsabilității și a sistemelor digitale de guvernare în vederea atingerii Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă.

Provocarea centrală pentru administrația publică de astăzi nu este, așadar, dacă să se concentreze exclusiv pe securitate în sensul cel mai strict sau pe problemele de dezvoltare în sine, ci să abordeze într-un mod echilibrat și integrat toate aspectele securității umane, care sunt interdependente. În cele din urmă, nu doar prin rezolvarea și eliminarea factorilor care determină violența și nesiguranța se pot rezolva problemele de securitate și stabilitate, ci mai degrabă printr-o abordare directă și eficace a problemelor care decurg din eșecurile guvernărilor și administrației publice.

Bibliografie selectivă

Monografii, cursuri, tratate

- Achim, Moise Ioan Hinescu, Arcadie și Popa, Dumitru. *Managementul serviciilor publice*, Cluj Napoca, Ed. Risoprint, 2005.
- Achimescu, Carmen-Gina. *Principiul subsidiarității în domeniul protecției europene a drepturilor omului*. București, Ed. C. H. Beck, 2015
- Alexandru, Ioan; *Tratat de administrație publică*, București, Ed. Universul Juridic, 2008.
- Alexandru, Ioan; Gilia, Claudia și Ivanoff, Ivan Vasile. *Sisteme politico-administrative europene*. Ediția a II-a., București, Ed. Hamangiu, 2008.
- Androniceanu, Armenia. *Noutăți in managementul public*. București, Ed. Universitara, ediția a III-a, revazută, 2008.
- Apan, Rodica, Diana, Buzdugan, Gogu, Corina Emilia, Fodor, Elena-Mihaela, Zlatescu (Moroianu), Irina, Veny, Ludo, Radu, Mariana Narcisa, Radu, Mihnea-Dan, Dragan, Sorina Lucretia *Educație și Drept - interferente. Education and law – interferences*. București, Editura Pro Universitaria, 2015.
- Arrow, Kenneth J. și Raynaud, Herve. *Social Choice and Multicriterion Decision-Making*. MIT Press Books, The MIT Press, edition 1, volume 1, 1986.
- Bălan, Emil. *Instituții administrative*. București, Editura C.H. Beck, 2008.
- Bălan, Emil, Iftene, Cristi și Văcărelu, Marius (coord). *Reforma Statului*. București, Ed. Wolters Kluwer, 2016.
- Bălan, Emil, Văcărelu, Marius, Troanță, Dragoș și Varia, Gabriela. *Spațiul Administrativ în secolul XXI*. București, Ed. Wolters Kluwer, 2021
- Bates, Megan și Boren, David McKay. *Assesing Welbeing in Schools. An Educator's Practical Guide to Measuring Wellbeing*. Ed. Tech Books, 2020.
- Belder, Lucky. *Negotiating cultural rights. Issues at stake, challenges and recomandations*. Celtenham, Edward Elger Publishing, 2017.
- Boc, Emil. *Drepturile omului și libertățile publice* (vol. I). Cluj-Napoca, Ed. Accent, 2005.
- Bush, Tony. *Leadership și management educațional. Teorii și practici actuale* (ediția a II-a revizuită și adăugită). Iași, Ed. Polirom, 2021.
- Călinoiu, Constanța și Popescu, Agata Mihaela. *Drept parlamentar. Curs universitar. Aplicatii teoretice si practice*. București, Editura Pro Universitaria, 2017.
- Chelcea, Septimiu. *Curs:Tehnici de cercetare sociologică*.București, SNSPA, 2001.

- Ciorca, Ioan. *Pe urmele memorandiștilor. Ioan Rațiu: „Existența unui popor nu se discută, se afirmă!”*. Cluj-Napoca, Ed. Casa Cărții de Știință, 2020.
- Cooper, Dreyfuss R. *Patents and human rights: the paradox re-examined* în Geiger, Christophe (ed) *Intellectual property and access to Science and Culture: Convergence or Conflict?* Geneva/Strasbourg, CEIPI/ICTSD Publication, 2016.
- Crăciunean, Maria Laura. *Protecția diversității culturale in dreptul internațional: modelul „uniți in diversitate”?*. București, Ed. Hamangiu, 2013.
- Deleanu, Ion. *Instituții și proceduri constituționale*. Arad, Ed. Servo-Sat, 2001.
- Diaconu, Ion. *Cultura și drepturile omului. Identitate, diversitate, multiculturalism*. București, Ed. Pro Universitaria, 2012.
- Dincă, Dragoș. *Servicii publice*. București, Ed. Economică, 2018.
- Dogan, Matei, Pellasy, Dominique. *Cum să comparăm națiunile*. București, Ed. Alternative, 1993.
- Gheorghe Mihai. *Constituțiile României din anii 1948 și 1952 – Legile fundamentale ale instaurării regimului comunist*, București, Editura SSM Info Press, 2008.
- Gunter, Hellen M., Grimaldi, Emiliano, Hall, David și Serpieri, Roberto. *New Public Management and the reform of Education - European lessons for policy and practice*. Abingdon, Oxon. UK, Ed. Routledge, 2016.
- Guy, Peters B., Pierre, Jon. *Handbook of Public Administration*,. SAGE Publications Ltd., 2007.
- Harari, Yuval Noah. *Sapiens: Scurtă istorie a omenirii*. Iași, Ed. Polirom, 2017.
- Haret, Spiru C. *Operele lui Spiru C. Haret*; pref.: Remus Pricopie, Constantin Schifirneț. Ed. a 2-a, rev. București, Comunicare.ro, 2009
- Hințea, Călin. *Suport de curs – Introducere în administrația publică*. Cluj-Napoca, UBB – Științe Politice, 2003.
- Hofstede, Geert, Hofstede, Gert Jan, Minkov Michael. *Cultures and Organizations. Software of the mind*. 3rd. London, Ed McGrawHill. 2010
- Hofstede, Gert Jan. *Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations across Nations*, 2nd ed. CA, Sage, Thousand Oaks,. 2001.
- Iancu, Diana-Camelia. *Uniunea Europeană și administrația publică*. Iași, Polirom, 2010.
- Ivanoff, Ivan Vasile. *Necesitatea și importanța contenciosului administrativ*. Târgoviște, Ed. Bibliotheca, 2022
- Jenkins, William. *Policy Analysis: A Political and Organizational Perspective*. Ed: Martin Robertson, 1978.
- Kamhi, Michelle Marder. *Bucking the Artworld Tide: Reflections on Art, Pseudo Art, Art Education and Theory*. New York, Pro Arte Books, 2020.

Kantor, Ana Irina. *Analiza discursului politic – suport de curs*. UBB Cluj-Napoca, Facultatea de Științe Politice, 2006.

Keating, Michael. *Culture and Social Science*. în Della Porta, Donatella, Keating Michael (Ed.), *Approaches and Methodologies in the Social Sciences: A Pluralist Perspective*. Cambridge-New York Cambridge University Press, 2008.

Konu A, Rimpela M. *Wellbeing in Schools: a Conceptual Model*. Oxford University Press, 2002.

Lamb, Stephen, Markussen, Eifred, Teese, Richard, Sandberg, Nina, și Polesel, John (Ed.). *School Dropout and Completion. International Comparative Studies in Theory and Policy*”. Ed. Springer, 2011.

Marcu, Gabriela. *Succesul și eșecul școlar*. Craiova, Legis, 2010.

Maslow, Abraham. *Motivație și personalitate*. editura Trei, București, 2007.

Matei, Ani (coord.). *Analiza comparativa, evaluare si management strategic in sectorul public*. Bucuresti, Ed. Economica, 2001

Matei, Lucica. *Romanian Public Management Reform: Theoretical and Empirical Studies. Vol 1. Administration and Public Services*. București, Editura Economică, 2009.

Micu, Adrian. *Managementul serviciilor publice*. Galați, Ed. Fundației Universitare Dunărea de Jos, 2006.

Miroiu, Adrian. *Introducere în analiza politicilor publice*. București, Ed. Punct, 2001.

Mises, Ludwig von. *Birocrația*. București, Editura Institutul Ludwig von Mises România, 2006.

Moraru, Adrian, Bondar, Florin și Alexandru, Violeta. *Manual de politici Publice ediția a II-a*. București, Institutul Pentru Politici Publice, 2019.

Mungiu-Pipidi, Alina. *În căutarea bunei guvernări. Cum au scăpat alte țări de corupție?*. Iași, Polirom, 2017.

Muraru, Ioan. *Drept constituțional si instituții politice*. București, Editura Pro Arcadia, 1993.

Negulescu, Paul, Alexianu, George. *Colecțiunea vechilor rânduiiri administrative. Regulamentele Organice ale Valahiei și Moldovei*. București, Ed. Întreprinderile Eminescu, 1944.

Nicola, Iordan. *Managementul serviciilor publice locale*. Ed. a II-a Bucuresti, Ed. CH Beck, 2010.

Niskanen, William A. Jr. *Bureaucracy and representantive government*. Princeton, University Press, 2007

OECD, *Education at a Glance 2020: OECD Indicators*. Paris, OECD Publishing, 2020.

OECD. *21st-Century Readers: Developing Literacy Skills in a Digital World, PISA*. Paris, OECD Publishing, 2021.

OECD/UNICEF. *Education in Eastern Europe and Central Asia: Findings from PISA*. Paris, PISA, OECD Publishing, 2021.

Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. *Good Governance Practices For The Protection Of Human Rights*. New York and Geneva, United Nations Publication, 2007.

Plumb, Ion, Androniceanu, Armenia și Abăluță, Oana. *Managementul serviciilor publice*. ed a II-a, București, Ed. ASE, 2003.

Politt, Christopher și Bouckaert, Geert. *Public Management Reform. Third edition*. Oxford, University Press, 2011.

Popescu, Gabriela Luminita. *Administrație și politici publice*. Bucuresti, Ed. Economica, 2006.

Popescu, Ștefan. *Uniunea Europeană după pandemia de Covid-19. Încercare retrospectivă*. București, Ed. Litera, 2020.

Potucek, Martin (ș.a). *The capacity to Govern in Central and Eastern Europe. High Level Meeting*, Bratislava, Ed. NISPAcee, 2004

Pricopie, Remus, Frunzaru, Valeriu, Corbu, Nicoleta, Ivan, Loredana, Bârgăoanu, Alina. *Acces și echitate în învățământul superior din România. Dialog cu elevii și studenții*. București, Comunicare.ro, 2011.

Profiroiu, Marius. *Politici Publice – teorie, analiză, practică*. București, Ed. Economică, 2006.

Salomia, Oana-Mihaela. *Instrumente juridice de protecție a drepturilor fundamentale la nivelul Uniunii Europene*. București, Ed. C.H. Beck, 2019.

Scăunaș Stelian. *Dreptul internațional al drepturilor omului*. Bucuresti, Editura CH Beck, 2003.

Sigurðardóttir, Anna Kristín (ș.a.). *The Development of a School for All in Iceland: Equality, Threats and Political Conditions*, pp. 95-113, în Blossing U., Imsen G., Moos L. (ed.) *The Nordic Education Model. Policy Implications of Research in Education*, vol 1. Springer, Dordrecht Netherlands, Ed. Springer, 2014.

Stegăroiu Ion, Pahome Daniela, Lile Ramona. *Leadership în educație*. București, Ed. Universitară Universul Academic, 2019.

Țârcă, Anca. *Hai cu starea de bine în școală*. București, Ed Corint Educațional, 2021.

UNICEF, Biroul Regional pentru Europa și Asia Centrală. *Crearea unor sisteme de educație reziliente în contextul pandemiei de COVID-19: Considerente pentru factorii de decizie de la nivel național, local și de unitate școlară*. Geneva, Biroul Regional UNICEF pentru Europa și Asia Centrală Geneva, Elveția, 2020.

Vašák, Karel. *Les dimensions universelles des droits de l Homme, vol. 1*. UNESCO, 1990.

Vedinaș; Verginia. *Codul Administrativ adnotat. Ed. a-III-a*. București, Ed.Univ. Juridic, 2021

Vida, Ioan. *Puterea executivă și administrația publică*. București, R. A. Monitorul Oficial, 1994.

Višnić Emina și Drgojevic, Sanjin. *A bottom-up approach to cultural policy-making, independent culture and new collaboration practices in Croatia*. Amsterdam/Bucharest/Zagreb Ed. Policies for culture, 2008.

Voicu, Bogdan (coord.). *Renunțarea timpurie la educație: posibile căi de prevenire*. București, Vanemonde, 2010.

Weber, Max. *From Max Weber: Essays in Sociology*. Ed. Lightning Source Inc., 2018.

Zidărescu, Mircea. *Rolul familiei, comunității și al mediatorului școlar în combaterea absenteismului școlar, a abandonului școlar și a delincvenței juvenile la copiii de etnie romă*. Iași, Editura Lumen, 2009.

Zlătescu Moroianu Irina, Demetrescu Radu C. *Din istoria drepturilor omului*. București, Ed IRDO, 1999.

Zlătescu Moroianu, Irina. *Instituții europene și drepturile omului*. București: Ed. I.R.D.O, 2008.

Zlătescu Moroianu, Irina. *Human Rights, a dynamic and evolving process*. București, Pro Universitaria, 2015.

Zlătescu Moroianu Irina, Moț Anca, Bulgaru Adrian. *Educație, dreptul la educație și educația pentru drepturile omului*. București, IRDO, 2016.

Zlătescu Moroianu, Irina, Marinică, Claudia Elena. *Instituțiile Uniunii Europene*. București, Editura Universitară, 2020.

Zlătescu, Victor Dan. *Mari sisteme de drept contemporan (Manual pentru IFR-ID)*. București Pro Universitaria, 2012.

Studii și articole

Adams, Dylan și Beauchamp, Gary. “The impact of music making outdoors on primary school aged pupils (aged 7–10 years) in the soundscape of nature from the perspective of their primary school teachers.” *Journal of Outdoor and Environmental Education* 24, 37–53. (2021).

<https://doi.org/10.1007/s42322-020-00072-5>

Alecsoiu, Olivia. „Crizele petrolului și impactul lor asupra „celor treizeci de ani glorioși”.” *Astra Salvensis*, VIII (2020), no. 15, p. 31-51. <https://astrasalvensis.eu/%3Fmdocs-file%3D2055+șicd=4șihl=roșict=clnșigl=ro>

Aljabreen, Haifa. “Montessori, Waldorf, and Reggio Emilia: A Comparative Analysis of Alternative Models of Early Childhood Education.” *IJEC* 52, 337–353 (2020).

<https://doi.org/10.1007/s13158-020-00277-1>

Andrei, Tudorel, Profiroiu, Alina, Iacob, Andreea I., și Ileanu, Bogdan-Vasile, „Estimări ale dimensiunii abandonului școlar și ale factorilor de influență.” *Revista Română de Statistică* 11/ 2011.

Androniceanu, Armenia și Sandor, Anamaria. „Impactul „Noului Management Public” asupra administrației publice în România.” Academia de Studii Economice, *Revista Administrație și Management public*, 6/ 2006 – ediția în format electronic

Bonislawska, B. „Innovations in the system of local self-government in Poland in the process of shaping a modern administration”. Access journal, ACCESS Press, (2020) 1(2): 122-130. [https://doi.org/10.46656/access.2020.1.2\(4\)](https://doi.org/10.46656/access.2020.1.2(4))

Burel, Nicolas, Tessier, Damien și Langdon, Jody. “Are teachers’ subjective feelings linked with need-supportive and need-thwarting motivating styles? A cross-lagged pilot study in physical education.” *Eur J Psychol Educ* (2020). <https://doi.org/10.1007/s10212-020-00517-x>

Cagry D. Colak, “Why the New Public Management is Obsolete: An Analysis in the Context of the Post-New Public Management Trends”, *Croatian and Comparative Public Administration*, 2019, Vol. 19, No. 4, p.521, <https://ccpa-journal.eu/index.php/ccpa/article/view/69>

Chirteș, Gabriela. „A Case Study into the Causes of School Dropout”. *Acta Didactica Napocensia*, (2010), 3 (4), 25-34

Choi, Mera, Tessler, Hannah și Kao, Grace. „Arts and crafts as an educational strategy and coping mechanism for Republic of Korea and United States parents during the COVID-19 pandemic.” *Int Rev Educ* 66, 715–735 (2020). <https://doi.org/10.1007/s11159-020-09865-8>

Costa, Marcella, Kangasjarvi, Emilia și Charise, Andrea. “Beyond empathy: a qualitative exploration of arts and humanities in pre-professional (baccalaureate) health education.” *Adv in Health Sci Educ* 25, 1203–1226 (2020). <https://doi.org/10.1007/s10459-020-09964-z>

Fodor, Elena Mihalea. “Interesul general atașat serviciului public, între bune practici și legiferare – un punct de vedere” în Zlătescu, Irina Moroianu (Ed. Coord.) *De la norme la bune practici. De la bune practici la norme*. București, Ed. Universitară, (august 2021):138-156

Griera, Mar. „The Many Shapes of Interreligious Relations in Contemporary Spain” în *Interdisciplinary Journal for Religion and Transformation in Contemporary Society*, 6 (2020) 317–341 https://brill.com/view/journals/jrat/6/2/article-p317_5.xml?language=de&body=pdf-44182

Ho, Chen-Yu, Wexberg, Paul, Schneider, Birke, Stollberger, Claudia (ș.a). “Effect of music on patients with cardiovascular diseases and during cardiovascular interventions.” *Wien Klin Wochenschr* 133, 790–801 (2021). <https://doi.org/10.1007/s00508-020-01782-y>

Hood, Christopher. „A Public Management for All Seasons?”. *Public Administration* (1991) 69: 3-19. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9299.1991.tb00779.x> accesat mai 2019

Hood, Christopher. "The New Public Management in the 1980s: variation on a theme" *Accounting, Organizations and Society* Vol. 20, No. 2/3, pp. 93-109, 1995

Hughes, Lotte și Lamont, Mark. „Cultural rights and constitutional change”. *African Studies*, 77:2, 159-170, (2018) DOI: 10.1080/00020184.2018.1452852

Ivan, Adrian Liviu și Iov, Claudia Anamaria. „Croatia: Administrative reform and regional development in the context of EU accession”. *Revista Transilvană de Științe Administrative* (2010) No.31E/2010 93-113 <https://rtsa.ro/tras/index.php/tras/article/view/182>

Ivan, Sorin. „Dreptul la cultură și importanța lui fundamentală în protecția juridică a patrimoniului cultural”, în *Sesiunea anuală de comunicări științifice „Rolul jurisprudenței în dezvoltarea noului drept român”*, Duțu Mircea (Ed.), Academia Română Institutul de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu” (versiune online, mai 2019), pp.185-189 <https://www.ceeol.com/search/book-detail?id=785023>

Jakubowski, Maciej. “Polish education reforms and governance structure”, *Revue internationale d'éducation de Sèvres* [Online], The conditions for successful education reforms (12–14 June 2019, CIEP), Online since 11 June 2019, <http://journals.openedition.org/ries/7801>, accesat ianuarie 2020

Justice, Jonathan B. “Purpose and Significance of Research Design” în Keifeng Yang și Gerald J. Miller (ed), *Handbook of Research Methods in Public Administration Part I, Theory-Based Public Administration Inquiry*, (Boca Raton CRC Press, Taylor & Francis Group, 2008): 75-92

Kamhi, Michelle. „The Lamentable Politicization of Art.” *Academic Questions*. 33. 1-9. (2020) DOI 10.1007/s12129-020-09923-5.

Kopric, Ivan. “Public Administration Reform in Croatia: Slow Modernization During Europeanization of Resilient Bureaucracy.” *Public Administration Issues*. (2019): 7-26. DOI: 10.17323/1999-5431-2019-0-5-7-26

Lægreid, Per și Rykkja, Lise H. „Nordic Administrative Collaboration: Scope, Predictors and Effects on Policy Design and Administrative Reform Measures” în *Politics and Governance*.(2020) Volume 8, Issue 4, Pages 21–32 DOI: 10.17645/pag.v8i4.3281

Llopis-Goig, Ramon și García-Alcober, Maria. “Spain: Conviviality, Social Relationships and Democracy at the Basis of Spanish Sports Clubs’ Culture”. In: Nagel S., Elmoose-Østerlund K., Ibsen B., Scheerder J.(eds) *Functions of Sports Clubs in European Societies. Sports Economics, Management and Policy*, (2020), vol 13. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-48535-1_11

Lynn, Laurence E. Jr. “Chapter 1: Public Management” în Peters, Guy B. și Pierre, Jon. “Section One: Public Management: Public Management: Old and New”, *Handbook of Public*

Administration, pp.14-24 SAGE Publications Ltd 2003

<http://dx.doi.org/10.4135/9781848608214.n2>

Matei, Lucica și Lazăr, Corina-Georgiana. „Managementul calității și reforma administrației publice în unele state din sud-estul Europei. Analiză comparativă.” *Economie teoretică și aplicată* Volumul XVIII (2011), No. 4(557), pp. 65-98

Mătușescu, Constanța. “The Role of Local and Regional Authorities in Applying the EU Legislation Regarding the Election Rights of European Citizens”. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 81. (2013):280-285. 10.1016/j.sbspro.2013.06.428.

Mătușescu, Constanța. „The Scope of Application of Fundamental Rights Guaranteed by European Union Law on Member States' Action. Some Jurisprudential Landmarks.”. *Law Review*, vol. III, (Special issue 2017): 22-38

Mihalache, Flavius. „Abandonul școlar în opt școli din mediul urban.” *Calitate vieții*. XXII, nr 3, 2011, pp.281-294. <http://www.revistacalitateavietii.ro/2011/CV-3-2011/04.pdf>

Moț, Anca. “Educație și provocările globale. Rolul UNESCO în promovarea educației pentru cetățenie mondială”. *Revista Drepturile Omului* Nr.1/2019, 27-47

Orlov, Maria. „Eficiență, responsabilitate, profesionalism – piloni fundamentali ai buneii guvernări”, pp.58-63, în Bălan, Emil, Văcărelu, Marius, Troanță, Dragoș și Varia, Gabriela (coord). *Spațiul Administrativ în secolul XXI*. București, Ed. Wolters Kluwer, 2021

Plumb, Ion, Popescu, Irina. „Studiu privind comunitățile autonome ale Spaniei.” *Administrație și Management Public* 3/2004. <http://ramp.ase.ro/index.php?pageid=3&archiveid=3>

Pollitt, Christopher. “Noul management public – o privire de ansamblu asupra pozitiei sale actuale” *Public Management Institute*, Katholieke Universiteit Leuven, *Revista Administrație și Management public*, 8/2007 - ediția în format electronic

Profiroiu, Alina. „Disfuncționalități guvernamentale. Administrație și management public.” în *Revista Administrație și management public* Nr. 2/2004

Profiroiu Marius, Profiroiu Alina și Pradeilles Anne-Azam. „Considerații privind procesul de descentralizare în România.” *Revista Administrație și Management Public* nr.7/2006

<http://edoc.vifapol.de/opus/volltexte/2010/2273/pdf/10657009510.pdf> accesat 31.04.2013

Riccucci, Norma M. “The Logic of Inquiry in the Field of Public Administration”, în Keifeng Yang și Gerald J. Miller (ed), *Handbook of Research Methods in Public Administration Part I, Theory-Based Public Administration Inquiry*, (Boca Raton CRC Press, Taylor & Francis Group, 2008), pp. 3-13

Stanistreet, Paul, Elfert, Maren și Atchoarena, David. “Education in the age of COVID-19: Understanding the consequences.” *Int Rev Educ* 66, (2020): 627–633 [doi.org/10.1007/s11159-](https://doi.org/10.1007/s11159-020-09880-9)

[020-09880-9](https://doi.org/10.1007/s11159-020-09880-9)

- Stoner, James. "Nationalism, Culture, and Higher Education." *Academic Questions*. 33. 551-557. (2020). <https://www.nas.org/academic-questions/33/4/nationalism-culture-and-higher-education> 10.1007/s12129-020-09932-4.
- Țiclău, Tudor. "Guvernanța locală într-un mediu turbulent", articol on-line disponibil la *Centrul de Strategie, Leadership și dezvoltare inteligentă*, <https://csldi.fspac.online/guvernanta-locala-intr-un-mediu-turbulent/>, iulie 2022
- Ugarte, Jesús Víctor Alfredo Contreras. "International human rights system. Overcoming the idea of lowest value and protection for economic, social and cultural rights." *VOX JURIS*, Lima (Perú) 38 (2): 145-161 (2020). <https://doi.org/10.24265/voxjuris.2020.v38n2.08>
- Vidulin, Sabina. „Music teaching in regular class and extracurricular music activities in Croatia: State and perspectives”. *Hungarian Educational Research Journal*. 10, (July 2020). 143-154 <https://doi.org/10.1556/063.2020.00015>
- Wiśniewski, Jerzy și Zahorska Marta. "Reforming Education in Poland". în: Reimers F. (eds) *Audacious Education Purposes*. Springer, Cham. (2020):181-208 doi.org/10.1007/978-3-030-41882-3
- Yang, Rui și Gao, Catherin Y. Rethinking. "Cultural Competence Education in the Global Era: Insights from Fei Xiaotong's Theory of Cultural Self-Awareness." *Front Educ China* 15, 539–563 (2020). <https://doi.org/10.1007/s11516-020-0026-4>
- Zlătescu, Moroianu Irina. "Une Europe plus humaine et plus solide: Reconstruire le pacte social" în *Citoyenneté et démocratie humaniste en Europe face aux nouveaux enjeux*. Fundația Robert Schuman, L'Europe en action, 1999
- Zlătescu, Moroianu Irina. „Declarația universală a drepturilor omului – 65 de ani de promovare și protecție a drepturilor omului” în *Drepturile omului*, nr. 4, (2013):7-10

Legislație

- *** Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă
- *** Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene
- *** Carta Albă a Consiliului Europei pentru Dialogul Intercultural
- *** Convenția Europeană a Drepturilor Omului
- *** Convenția Internațională asupra Drepturilor Civile și Politice
- *** Convenția Internațională asupra Drepturilor Economice, Sociale și Culturale
- *** Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale, amendată de Protocoalele nr. 11 și 14, însoțită de Protocoalele nr. 4, 6, 7, 12 și 13, Roma, 1950
- *** Constituția României

***Constituția Regatului Spaniei
***Constituția Republicii Croate
***Constituția Republicii Poloneze
***Constituția republicii Islanda
***Declarația Universală a Drepturilor Omului
***Declarația Drepturilor Omului și ale Cetățeanului
*** Ghidul Consiliului Europei pentru Educație Globală
***UNESCO Education Strategy 2014-2021 <https://en.unesco.org/icted/content/unesco-education-strategy-2014-2021>

Resurse online

ADR Sud Muntenia <https://www.adrmuntenia.ro>
Camera Deputaților România <http://cdep.ro/>
Consiliul Europei <http://www.coe.int>
Constituția României <http://www.constitutia.ro>
Constituțiile României <https://constitutii.files.wordpress.com>
Curtea Europeană a Drepturilor Omului <https://www.echr.coe.int/>
Dimensiunile Culturale Hofstede <https://hi.hofstede-insights.com/about-us>
Geert Hofstede <https://geerthofstede.com/>
Guvernul Islandei <https://www.government.is>
Guvernul Poloniei <https://en.men.gov.pl/>
Guvernul României <https://www.gov.ro>
Inspectoratul Școlar Județean Prahova <http://www.isj.ph.edu.ro>
Institutul Croat de Statistică <http://www.dzs.hr>
Institutul de Statistică Prahova <https://prahova.insse.ro>
Institutul Islandez de Statistică <https://www.statice.is/>
Institutul Polonez de Statistică www.stat.gov.pl
Institutul Român de Statistică <https://insse.ro>
Institutul Român pentru Drepturile Omului <https://irdo.ro/>
Institutul Spaniol de Statistică www.ine.es
Literary Devices literarydevices.net/ars-longa-vita-brevis
Ministerul Culturii Croația <https://min-kulture.gov.hr/en>
Ministerul Culturii Polonia <https://www.gov.pl/web/kultura>
Ministerul Culturii România <http://www.cultura.ro/>
Ministerul Culturii Spania <http://www.culturaydeporte.gob.es/>

Ministerul Educației Croația <https://mzo.gov.hr>
Ministerul Educației Polonia <https://www.gov.pl/web/nauka>
Ministerul Educației România <http://www.edu.ro>
Ministerul Educației Spania <https://www.educacionyfp.gob.es/>
Monitorul Oficial al României <https://www.monitoruloficial.ro/>
Monitorul Oficial al Spaniei www.boe.es
Monitorul Oficial al Poloniei <http://www.dziennikustaw.gov.pl/>
OECD <https://www.oecd.org/>
Organizația Pentru Apărarea Drepturilor Omului <http://www.oado.ro>
Parlamentul Islandei <https://www.althingi.is/english>
Portal Academic Sage <http://online.sagepub.com/>
Portal Legislativ <http://legislatie.just.ro/>
Radio Reșița <https://www.radioresita.ro>
România Educată <http://www.romaniaeducata.eu>
Scientific American <https://www.scientificamerican.com>
Senatul României <https://senat.ro/>
SIGMA <http://www.sigmaweb.org>
The European Education Directory <https://www.euroeducation.net>
The Nation's Report Card <https://www.nationsreportcard.gov>
UNESCO Digital Library <https://unesdoc.unesco.org>
UNESCO <https://en.unesco.org/>
UNICEF <http://www.unicef.org>
United Nations Human Rights <https://www.ohchr.org>